

คำวินิจฉัยของ นายผัน จันทรปาน ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ที่ ๘๘/๒๕๔๘

วันที่ ๑๖ ธันวาคม ๒๕๔๘

เรื่อง การสั่งไม่รับจดทะเบียนการจัดตั้งพรรคมหาชนของนายทะเบียนพรรคการเมือง เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๑๔ และมาตรา ๑๕ หรือไม่

สรุปข้อเท็จจริง

๑. นายประพันธ์ศักดิ์ กมลเพชร ผู้ได้รับเลือกตั้งเป็นหัวหน้าพรรคมหาชนในฐานะผู้ขอจัดตั้งพรรคการเมือง (ผู้ร้อง) ได้ยื่นคำร้องลงวันที่ ๑๓ กันยายน ๒๕๔๗ ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดให้นายทะเบียนพรรคการเมือง (ผู้ถูกร้อง) มีคำสั่งรับจดทะเบียนการจัดตั้งพรรคมหาชน แทนการรับและการตอบรับการเปลี่ยนแปลงข้อบังคับของพรรคราษฎรในรายการชื่อ จากเดิมชื่อ “พรรคราษฎร” เป็นชื่อ “พรรคมหาชน” เพื่อลบล้างแก้ไขการโต้แย้งสิทธิมหาชน กรณีนายทะเบียนพรรคการเมืองมีคำสั่งไม่รับจดทะเบียนการจัดตั้งพรรคการเมืองในชื่อ “พรรคมหาชน” ตามคำขอจัดตั้งพรรคการเมืองของนายประพันธ์ศักดิ์ กมลเพชร ผู้ได้รับเลือกตั้งเป็นหัวหน้าพรรคมหาชน ซึ่งเป็นการไม่ชอบด้วยเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ ไม่ชอบด้วยพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ ไม่ชอบด้วยหลักกฎหมายมหาชนและไม่ชอบด้วยหลักรัฐศาสตร์ว่าด้วยอุดมการณ์แห่งพรรคการเมืองในระบบการเมืองสมัยใหม่ โดยมีข้อเท็จจริงตามคำร้องและเอกสารประกอบพอสรุปได้ว่า

๑.๑ เมื่อวันที่ ๒๕ มกราคม ๒๕๓๗ ผู้ร้องในฐานะชาวไทย ได้ใช้สิทธิเสรีภาพในการรวมกันจัดตั้งเป็นพรรคการเมืองเพื่อสร้างเจตนารมณ์ทางการเมืองภาคประชาชน โดยมีหลักการและวัตถุประสงค์เพื่อดำเนินกิจการทางการเมืองตามวิถีทางการปกครองระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามหลักการแห่งรัฐธรรมนูญ ซึ่งตามหลักรัฐธรรมนูญถือได้ว่าเป็นการก่อกำเนิดพรรคการเมืองตามธรรมชาติภายนอกรัฐสภา ผู้ร้องและคณะซึ่งได้รวมกันดังกล่าว ได้ดำเนินกิจกรรมทางการเมืองในนาม “พรรคมหาชน” ซึ่งประกอบด้วยหน่วยองค์กรย่อย คือ สภาประชาชน สนามหลวงและสภาราษฎรตลอดมาจนกระทั่งเป็นที่รับทราบในสังคมการเมืองของประเทศไทยอย่างแพร่หลาย

๑.๒ เมื่อวันที่ ๖ กรกฎาคม ๒๕๔๗ ผู้ร้องได้ยื่นหนังสือแสดงเจตจำนงในการแสดงสิทธิการใช้และสงวนไว้ซึ่งคำขอจดทะเบียนพรรคการเมือง ชื่อ “พรรคมหาชน” ต่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง ซึ่งมีประธานกรรมการการเลือกตั้งเป็นนายทะเบียนพรรคการเมืองโดยตำแหน่ง

๑.๓ เมื่อวันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๔๗ ผู้ร้องพร้อมด้วยคณะผู้ก่อตั้งพรรคมหาชน ได้เดินทางไปยื่นคำขอจัดตั้งพรรคการเมืองชื่อพรรคมหาชนต่อนายทะเบียนพรรคการเมืองที่สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง แต่เจ้าหน้าที่ไม่รับไว้โดยแจ้งว่า เอกสารไม่ครบถ้วนพร้อมทั้งแนะนำให้ผู้ร้องและคณะไปทำการแก้ไขแล้วนำมายื่นใหม่

๑.๔ เมื่อวันที่ ๑๒ กรกฎาคม ๒๕๔๗ ผู้ร้องได้ยื่นคำขอจัดตั้งพรรคการเมืองต่อนายทะเบียนพรรคการเมือง ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๑๓ โดยมีหลักฐานเป็นสำเนาใบตอบรับของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง

ในวันเดียวกันนั้น ได้มีนายปาน พึ่งสุจริต รองเลขาธิการของพรรคการเมืองซึ่งนายทะเบียนพรรคการเมืองได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วในชื่อ “พรรคราษฎร” ได้มายื่นหนังสือแจ้งการเปลี่ยนแปลงข้อบังคับของพรรคราษฎรในรายการ “ชื่อพรรค” โดยเปลี่ยนแปลงชื่อเป็น “พรรคมหาชน” ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๓๓

๑.๕ เมื่อวันที่ ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๔๗ นายทะเบียนพรรคการเมืองโดยผู้ปฏิบัติหน้าที่แทน ได้มีหนังสือสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ที่ ลต (ทบพ) ๐๔๐๑/๗๐๑๖ ลงวันที่เดียวกัน แจ้งแก่ผู้ร้อง ให้ผู้ร้องจัดส่งและแก้ไขหลักฐานประกอบการยื่นคำขอจัดตั้งพรรคการเมืองชื่อ “พรรคมหาชน” จำนวน ๑๐ รายการไปยังนายทะเบียนพรรคการเมือง ภายใน ๗ วัน ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๑๕ โดยหนังสือดังกล่าวได้แจ้งแก่ผู้ร้องด้วยว่า “นายทะเบียนพรรคการเมืองได้ตอบรับการเปลี่ยนแปลงข้อบังคับพรรคในรายการชื่อพรรคจากพรรคราษฎรเป็นพรรคมหาชน ตามนัยมาตรา ๓๓ ของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ จึงปรากฏชื่อพรรคมหาชนเป็นพรรคการเมืองในทะเบียนพรรคการเมืองแล้ว” และภายหลังจากผู้ร้องได้รับหนังสือแจ้งให้จัดส่งและแก้ไขหลักฐานประกอบการยื่นคำขอจัดตั้งพรรคการเมืองชื่อ “พรรคมหาชน” ดังกล่าวแล้ว ผู้ร้องได้ดำเนินการแก้ไขหลักฐานจนครบถ้วนเรียบร้อยและจัดส่งทันตามกำหนดระยะเวลา ๗ วัน ตามหนังสือนำส่งฉบับลงวันที่ ๒๘ กรกฎาคม ๒๕๔๗

๑.๖ ต่อมานายทะเบียนพรการเมืองได้มีคำสั่งไม่รับจดทะเบียนการจัดตั้งพรคมาหาชน ซึ่งผู้ร้องได้ยื่นคำขอจัดตั้งไว้ โดยให้เหตุผลว่า “นายทะเบียนพรการเมืองได้ตรวจสอบคำขอและเอกสารหลักฐานประกอบคำขอที่ให้แก้ไขเพิ่มเติมแล้วปรากฏว่า ไม่ได้แก้ไขชื่อพรการเมืองจากพรคมาหาชน เป็นชื่อพรการเมืองอื่น ทำให้ชื่อพรการเมืองซ้ำกับชื่อพรคมาหาชนที่ปรากฏอยู่ในทะเบียนพรการเมือง ที่เปลี่ยนชื่อมาจากพรคราษฎร ซึ่งนายทะเบียนพรการเมืองตอบรับการเปลี่ยนแปลงเมื่อวันที่ ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๔๗ ซึ่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๑๔ (๕) กำหนดว่า ชื่อพรการเมืองและภาพเครื่องหมายพรการเมืองไม่ซ้ำ หรือพ้อง หรือมีลักษณะคล้ายคลึงกับชื่อพรการเมืองหรือภาพเครื่องหมายพรการเมืองของผู้ขอจัดตั้งพรการเมือง ที่ได้ยื่นคำขอไว้ตามมาตรา ๑๓ หรือของพรการเมืองอื่นที่นายทะเบียนได้รับจดทะเบียนการจัดตั้งพรการเมืองไว้ก่อนแล้ว จึงสั่งไม่รับจดทะเบียนจัดตั้งพรคมาหาชนตามมาตรา ๑๕ วรรคสาม ของกฎหมายเดียวกัน” ทั้งนี้ ตามสำเนาหนังสือสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ที่ ลต (ทบพ) ๐๔๐๑/๘๐๖๔ ลงวันที่ ๑๕ สิงหาคม ๒๕๔๗

๑.๗ ผู้ร้องได้รับหนังสือแจ้งคำสั่งไม่รับการจดทะเบียนจัดตั้งพรการเมืองจากนายทะเบียนพรการเมือง เมื่อวันที่ ๑๕ สิงหาคม ๒๕๔๗ และเห็นว่า คำสั่งนายทะเบียนพรการเมืองที่ไม่รับการจดทะเบียนจัดตั้ง “พรคมาหาชน” ซึ่งผู้ร้องได้ยื่นคำขอจัดตั้งไว้ นั้น เป็นการเลือกปฏิบัติให้สิทธิแก่กลุ่มบุคคลใดบุคคลหนึ่งโดยเฉพาะเจาะจง ก่อให้เกิดผลเป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพของผู้ร้องและคณะในการรวมกันเป็นพรการเมืองตามที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ เป็นการไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ มาตรา ๓๐ และมาตรา ๔๗ ไม่ชอบด้วยพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๑๓ มาตรา ๑๔ มาตรา ๑๕ มาตรา ๑๖ มาตรา ๑๗ มาตรา ๑๘ และมาตรา ๓๓ กล่าวคือ

๑) การที่ผู้ร้องได้ยื่นคำร้องขอจัดตั้งพรการเมืองโดยได้ปฏิบัติตามครบถ้วน ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๑๓ มาตรา ๑๔ และมาตรา ๑๕ แล้ว นายทะเบียนพรการเมืองจึงต้องจดทะเบียนในทะเบียนพรการเมืองและประกาศในราชกิจจานุเบกษา การที่นายทะเบียนพรการเมืองอ้างว่า ชื่อพรคมาหาชนซึ่งผู้ร้องยื่นคำขอจัดตั้งไปซ้ำกับชื่อพรคมาหาชนที่เปลี่ยนชื่อมาจากพรคราษฎร และนายทะเบียนแจ้งให้ผู้ร้องแก้ไขชื่อจาก

พรรคมหาชนเป็นชื่อพรรคการเมืองอื่นแล้ว แต่ผู้ร้องมิได้แก้ไขแต่อย่างใดนั้นเป็นข้ออ้างที่ไม่ชอบด้วยเหตุผล เนื่องจากไม่ปรากฏว่า นายทะเบียนพรรคการเมืองได้แจ้งให้ผู้ร้องแก้ไขรายการชื่อพรรคแต่อย่างใด

๒) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๑ ไม่มีเจตนารมณ์ให้พรรคการเมืองเปลี่ยนแปลงชื่อพรรคและไม่มีบทบัญญัติใดให้อำนาจนายทะเบียนพรรคการเมืองรับแจ้งหรือตอบรับการเปลี่ยนแปลงข้อบังคับของพรรคการเมืองในรายการชื่อพรรคการเมืองแต่อย่างใด ทั้งนี้ด้วยเหตุผล ๓ ประการ กล่าวคือ

(๑) ตามหลักรัฐศาสตร์ พรรคการเมืองในระบบประชาธิปไตยระบบรัฐสภาเป็นเรื่องของอุดมการณ์ทางการเมืองของกลุ่มบุคคลที่รวมตัวกันขึ้น เนื่องมาจากความคิดเห็นทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมในแนวทางกว้าง ๆ คล้ายคลึงกัน ซึ่งแสดงออกโดยการกำหนดนโยบาย เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนส่วนใหญ่ให้มากที่สุด โดยมุ่งหมายในการจัดตั้งรัฐบาลเพื่ออำนาจการปกครองตามนโยบายที่กำหนดไว้ ส่วนการเปลี่ยนชื่อนิติบุคคลนั้นเป็นเจตนารมณ์ของกฎหมายพาณิชย์ว่าด้วยหุ้นส่วนและบริษัทซึ่งเป็นกฎหมายเอกชน หากเจตนารมณ์แห่งรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายมหาชนไม่ การเปลี่ยนชื่อพรรคการเมืองนั้นเป็นการเปลี่ยนแปลงหลักการ ฉะนั้นการยินยอมให้มีการเปลี่ยนชื่อพรรคการเมืองก็มีผลเท่ากับยินยอมให้พรรคการเมืองสามารถเปลี่ยนอุดมการณ์ได้ มิใช่เป็นเพียงเปลี่ยนแปลงนโยบาย ตัวอย่างเช่น การเปลี่ยนชื่อพรรคประชาธิปไตย เป็นชื่อพรรคคอมมิวนิสต์ ย่อมมีผลเป็นการเปลี่ยนอุดมการณ์อย่างเห็นได้ชัด หากยินยอมให้มีการเปลี่ยนแปลงชื่อพรรคการเมืองได้แล้วก็จะทำให้ระบบพรรคการเมืองขาดความเข้มแข็งในทางอุดมการณ์ นอกจากนี้แล้ว ค่าที่ข้อบังคับพรรคการเมืองมีผลเท่ากับเป็นธรรมนูญการบริหารพรรคการเมือง การเปลี่ยนข้อบังคับของพรรคการเมืองก็เปรียบเสมือนเช่นการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญาในรายการชื่อเป็นประมวลกฎหมายแพ่ง เป็นต้น

โดยหลักการสำคัญในการจัดตั้งพรรคการเมืองในระบบประชาธิปไตยระบบรัฐสภาอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขนั้น จำต้องคำนึงถึงความเป็นจริงตามธรรมชาติ รัฐธรรมนูญ นิติธรรม และธรรมาภิบาลประกอบกัน เพราะพรรคการเมืองเป็นสถาบันการเมืองของมนุษย์ที่จำต้องมีอุดมการณ์ หลักการ นโยบาย วัตถุประสงค์ในการประกอบกิจกรรมทางการเมืองเพื่อส่วนรวมร่วมกัน มีวัฒนธรรมขององค์กร มีระเบียบวินัยที่ดี มีอารยธรรมในการประพฤติปฏิบัติที่สามารถสร้าง

ความเชื่อถือศรัทธากับประชาชนได้ เพราะประชาชนในระบบประชาธิปไตยคือผู้ทรงไว้ซึ่งอำนาจในการตัดสินใจทางการเมือง และสถาบันทางการเมืองทุกสถาบันเป็นองค์ประกอบสำคัญ สถาบันพระมหากษัตริย์ถือเป็นสถาบันสูงสุดเป็นสถาบันประมุขของประเทศชาติราชอาณาจักร พรรคการเมืองต้องมีจริยธรรมพร้อมประสานเจตนารมณ์ อุดมการณ์ หลักการ นโยบาย วัตถุประสงค์ และผลประโยชน์ของประชาชนให้ผสมผสานกลมกลืนกัน พรรคการเมืองจึงจำเป็นต้องมีลักษณะเป็นสถาบันทางการเมืองที่มีความยืดหยุ่นตามธรรมชาติสูงรวมถึงความมั่นคงยั่งยืนในลักษณะสถาบันอันเป็นตัวแทนสะท้อนเจตนารมณ์และนโยบายรากฐานของประชาชน มิใช่บริษัทหรือบุคคลซึ่งแปรเปลี่ยนชื่อเสียงเรียงนามได้ตามอำเภอใจ การก่อเกิดพรรคการเมืองในมิติทางนิติศาสตร์นั้นจำเป็นต้องมีการก่อเกิดพรรคการเมืองขึ้นตามความเป็นจริงทางธรรมชาติของสังคมการเมืองเสียก่อน หลังจากนั้นจึงนำพรรคการเมืองที่เกิดขึ้นตามธรรมชาตินั้นไปจัดแจ้งตามกระบวนการเพื่อให้พรรคการเมืองนั้นดำรงอยู่ในฐานะที่มีมิติทางนิติศาสตร์รับรอง เช่นการมีฐานะเป็นนิติบุคคลตามกฎหมาย เป็นต้น

(๒) การแปลความและค้นหาเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ เกี่ยวกับอำนาจตอบรับการเปลี่ยนแปลงของนายทะเบียนพรรคการเมืองต้องพิเคราะห์ถึงถ้อยคำในตัวบทมาตรา ๑๔ วรรคหนึ่ง (๕) และมาตรา ๓๓ ซึ่งจะเห็นได้ว่าการเปลี่ยนแปลงของพรรคการเมืองที่ได้จัดแจ้งไว้แล้ว กฎหมายให้อำนาจนายทะเบียนรับและตอบรับการเปลี่ยนแปลงเพียง ๔ ประการเท่านั้น คือ

- ก) การเปลี่ยนแปลงนโยบายพรรคการเมือง
 - ข) การเปลี่ยนแปลงข้อบังคับของพรรคการเมือง
 - ค) การเปลี่ยนแปลงรายการซึ่งปรากฏในคำขอจัดตั้งพรรคการเมือง
- ตามมาตรา ๑๓ วรรคสอง (๑) - (๕) จำนวน ๕ รายการ เช่น (๑) ชื่อพรรคการเมืองซึ่งกฎหมายให้อำนาจเปลี่ยนแปลงเฉพาะ (๕) เท่านั้น คือ รายการชื่อ อาชีพ ที่อยู่ และลายมือชื่อคณะกรรมการบริหารพรรค หากให้อำนาจเปลี่ยนแปลงรายการใน (๑) ชื่อพรรคการเมือง แต่อย่างใดไม่ ดังนี้ หากกฎหมายมีความมุ่งหมายให้มีการเปลี่ยนแปลงชื่อพรรคการเมืองได้แล้ว มาตรา ๓๓ ก็จำเป็นต้องบัญญัติถ้อยคำให้มีผลรอบไปถึงอำนาจการรับและตอบรับการเปลี่ยนแปลงในมาตรา ๑๓ วรรคสอง (๑)

ชื่อพรรคการเมือง ผนวกเข้าไปด้วย ไม่เช่นนั้นก็จะต้องเพิ่มถ้อยคำในตัวบทมาตรา ๓๓ วรรคแรก ว่า “หรือการเปลี่ยนแปลงอื่นใดของพรรคการเมือง”

ง) รายละเอียดเกี่ยวกับสาขาพรรคการเมือง ที่แจ้งไว้ในแบบที่นายทะเบียน กำหนดตามมาตรา ๓๐

(๓) นอกจากนี้เมื่อพิจารณาถ้อยคำในมาตรา ๑๔ วรรคหนึ่ง (๕) ที่ว่า “...ชื่อของพรรคการเมืองอื่นที่ได้ยื่นคำขอไว้ตามมาตรา ๑๓ หรือของพรรคการเมืองอื่นที่นายทะเบียน ได้รับแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมืองไว้ก่อนแล้ว...” จะเห็นได้ว่าถ้อยคำในตัวบทนี้ได้บัญญัติว่า “หรือพรรคการเมืองอื่นที่นายทะเบียนได้ตอบรับการเปลี่ยนแปลงชื่อ หรือเปลี่ยนแปลงข้อบังคับของพรรคการเมือง ในรายการชื่อ...” แต่อย่างไร

ดังนี้ เมื่อพิจารณาถ้อยคำในตัวบทมาตรา ๑๓ มาตรา ๑๔ วรรคหนึ่ง (๕) และมาตรา ๓๓ แล้วสามารถสรุปได้ ๒ ประการ คือ

ก) นายทะเบียนไม่มีอำนาจรับหรือตอบรับการเปลี่ยนแปลงชื่อพรรคการเมืองหรือข้อบังคับในรายการชื่อพรรคการเมืองแต่อย่างไร

ข) คำขอจัดตั้งพรรคการเมืองตามมาตรา ๑๓ จะสมบูรณ์ครบถ้วนเพียงพอที่นายทะเบียนพรรคการเมืองจะรับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมือง ตามมาตรา ๑๔ หรือไม่นั้น ไม่ต้องพิจารณาถึงว่า ชื่อพรรคการเมืองที่ขอจัดตั้งพ้องกับพรรคการเมืองอื่นที่นายทะเบียนได้ตอบรับการเปลี่ยนแปลงชื่อพรรคการเมืองหรือข้อบังคับในรายการชื่อพรรคการเมือง แต่อย่างไร

๓) เมื่อกฎหมายมิได้ให้อำนาจนายทะเบียนพรรคการเมืองรับและตอบรับการเปลี่ยนแปลงข้อบังคับของพรรคการเมืองในรายการชื่อ เช่นนี้แล้ว จักต้องยึดหลักกฎหมายมหาชนที่ว่า “สิ่งที่กฎหมายมิได้ให้อำนาจไว้จะกระทำมิได้” ซึ่งหลักการนี้ได้บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ แล้ว คำสั่งของนายทะเบียนพรรคการเมืองที่ไม่รับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมืองตามที่ผู้ร้องได้ยื่นคำขอไว้ โดยถูกต้องครบถ้วนตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๑๓ มาตรา ๑๔ และมาตรา ๑๕ จึงไม่ชอบด้วยกฎหมาย

๔) มิประเด็นปัญหาสำคัญที่ขอศาลรัฐธรรมนูญได้โปรดพิจารณาวินิจฉัยเพื่อเป็นบรรทัดฐานอันจะเป็นประโยชน์แก่ประเทศชาติและประชาชนสืบไป ดังต่อไปนี้

(๑) “นายทะเบียนพรการเมืองมีอำนาจรับและตอบรับการเปลี่ยนแปลงข้อบังคับในรายการชื่อของพรการเมือง ตามมาตรา ๓๓ แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ หรือไม่”

(๒) “กรณีพรการเมืองยื่นคำขอเปลี่ยนแปลงข้อบังคับของพรการเมืองในรายการชื่อต่อนายทะเบียนพรการเมือง ซึ่งชื่อที่ขอเปลี่ยนแปลงนั้นพ้องหรือคล้ายคลึงกับชื่อของพรการเมืองที่ได้ยื่นคำขอจัดตั้งพรการเมืองไว้ต่อนายทะเบียนพรการเมืองในวันเดียวกัน ผู้ใดมีสิทธิในชื่อพรการเมืองนั้นดีกว่ากัน”

(๓) “การขอเปลี่ยนแปลงชื่อพรการเมือง เป็นการขัดต่อเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ ขัดต่อเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ ขัดต่อหลักกฎหมายมหาชน ขัดต่อหลักรัฐศาสตร์ว่าด้วยอุดมการณ์แห่งพรการเมืองในระบอบประชาธิปไตยระบบรัฐสภาสมัยใหม่ หรือไม่”

(๔) “การแจ้งขอเปลี่ยนแปลงข้อบังคับของพรการเมืองเฉพาะแต่ในรายการชื่อต่อนายทะเบียนพรการเมือง ขัดต่อเจตนารมณ์แห่งรัฐธรรมนูญและหรือกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญหรือไม่”

๑.๘ การที่ผู้ร้องใช้สิทธิโดยยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยชี้ขาดคำสั่งของนายทะเบียนพรการเมืองดังกล่าวในวันที่ ๑๗ กันยายน ๒๕๔๗ จึงเป็นการใช้สิทธิภายในสามสิบวันตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๑๗ โดยสมบูรณ์ครบถ้วนแล้ว

๑.๙ ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดโดยอาศัยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ มาตรา ๓๐ มาตรา ๔๗ และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๑๓ มาตรา ๑๔ มาตรา ๑๕ มาตรา ๑๖ มาตรา ๑๗ มาตรา ๑๘ มาตรา ๓๓ ดังนี้

๑) ให้นายทะเบียนพรการเมืองเพิกถอนการตอบรับการเปลี่ยนแปลงหรือจดทะเบียนจัดตั้งและการขึ้นทะเบียนพรการเมืองและหรือการประกาศในราชกิจจานุเบกษา ซึ่งการจัดตั้งพรการเมืองชื่อพรรคมหาชนให้กับคณะบุคคลซึ่งแจ้งการเปลี่ยนแปลงข้อบังคับพรรคราษฎรในรายการชื่อจากเดิมชื่อพรรคราษฎรเป็นพรรคมหาชน

๒) ให้นายทะเบียนพรรคการเมืองยื่นยันการรับจดทะเบียนและจดทะเบียนพรรคการเมืองชื่อ “พรรคมหาชน” ตามที่ผู้ร้องได้ยื่นคำขอจัดตั้งไว้ ให้ปรากฏในทะเบียนพรรคการเมืองและประกาศการจัดตั้ง “พรรคมหาชน” ในราชกิจจานุเบกษา ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๑๘ โดยให้ผลเป็นคำขอจัดตั้งพรรคการเมืองตั้งแต่วันที่ ๑๒ กรกฎาคม ๒๕๔๗

๓) นอกจากขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดในประเด็นแห่งคดีดังกล่าวข้างต้นแล้ว ผู้ร้องยังมีประเด็นที่ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยในการดำเนินกระบวนการพิจารณา ดังนี้

(๑) มีคำสั่งให้นายทะเบียนพรรคการเมืองจัดตั้งคณะกรรมการสอบสวนว่าการประชุมใหญ่ของพรรคราษฎรเพื่อเปลี่ยนชื่อพรรคราษฎรเป็นพรรคมหาชนและกระบวนการขอเปลี่ยนชื่อพรรคราษฎรเป็นพรรคมหาชนมีข้อเท็จจริงประการใด ถูกต้องตามข้อบังคับของพรรคราษฎรหรือไม่ คณะบุคคลที่เกี่ยวข้องมีเจตนาถกกันกลั่นแกล้งคณะผู้จัดตั้งพรรคมหาชนผู้มีเจตนาสุจริตทางการเมืองเพื่อส่วนรวมหรือไม่ เพื่อประกอบการพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดของศาลรัฐธรรมนูญเพื่อความยุติธรรม

(๒) มีคำสั่งอนุญาตให้นายประพันธ์ศักดิ์ กมลเพชร ผู้ร้อง ในฐานะผู้ได้รับเลือกตั้งเป็นหัวหน้าพรรคมหาชน และคณะ เข้าร่วมชี้แจงข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายต่อศาลรัฐธรรมนูญด้วย

๒. มีประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญจะต้องพิจารณาวินิจฉัยในเบื้องต้นว่า ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัย หรือไม่

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๑๓ บัญญัติว่า “ให้ผู้ที่ได้รับเลือกตั้งเป็นหัวหน้าพรรคการเมืองยื่นคำขอจัดตั้งพรรคการเมืองต่อนายทะเบียน.....”

มาตรา ๑๕ วรรคหนึ่งและวรรคสาม บัญญัติว่า “ในกรณีที่นายทะเบียนตรวจสอบแล้วเห็นว่าเอกสารการขอจัดตั้งพรรคการเมืองตามมาตรา ๑๔ (๓) มีรายการไม่ครบถ้วนตามมาตรา ๑๑ หรือมาตรา ๑๓ หรือมีข้อความไม่ชัดเจนหรือบกพร่อง ให้นายทะเบียนแจ้งเป็นหนังสือให้ผู้ขอจัดตั้งพรรคการเมืองทราบภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่นายทะเบียนได้รับคำขอจัดตั้งพรรคการเมือง เพื่อให้ดำเนินการแก้ไขภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่ได้รับหนังสือแจ้งจากนายทะเบียน

.....๑๓๑.....

ถ้าผู้จัดตั้งพรรคการเมืองไม่ดำเนินการแก้ไขเอกสารการขอจัดตั้งพรรคการเมืองตามวรรคหนึ่ง หรือดำเนินการแก้ไขแล้วแต่ยังไม่ถูกต้อง ให้นายทะเบียนสั่งไม่รับจดทะเบียนการตั้งพรรคการเมือง และให้นายทะเบียนแจ้งเป็นหนังสือพร้อมทั้งเหตุผลให้ผู้ขอจัดตั้งพรรคการเมืองทราบภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่สั่งไม่รับจดทะเบียนการตั้งพรรคการเมือง”

มาตรา ๑๗ บัญญัติว่า “ผู้ขอจัดตั้งพรรคการเมืองซึ่งไม่เห็นด้วยกับคำสั่งไม่รับจดทะเบียนการตั้งพรรคการเมืองของนายทะเบียน ตามมาตรา ๑๔ หรือมาตรา ๑๕ มีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อให้วินิจฉัยชี้ขาดภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับหนังสือแจ้งคำสั่งไม่รับจดทะเบียนการตั้งพรรคการเมืองจากนายทะเบียน

เมื่อศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดเป็นประการใดแล้ว ให้นายทะเบียนปฏิบัติให้เป็นไปตามนั้น”

พิจารณาแล้วเห็นว่า พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๑๗ ได้บัญญัติให้สิทธิผู้ได้รับการเลือกตั้งเป็นหัวหน้าพรรคการเมืองที่ยื่นขอจัดตั้งพรรคการเมืองซึ่งไม่เห็นด้วยกับคำสั่งไม่รับจดทะเบียนการตั้งพรรคการเมืองของนายทะเบียนพรรคการเมืองตามมาตรา ๑๕ (กล่าวคือ เป็นกรณีที่นายทะเบียนพรรคการเมืองตรวจสอบเอกสารการขอจัดตั้งพรรคการเมืองตามมาตรา ๑๔ (๓) แล้วเห็นว่าข้อบังคับพรรคมีรายการไม่ครบถ้วนตามมาตรา ๑๑ หรือคำขอจัดตั้งพรรคการเมืองมีรายการไม่ครบถ้วนตามมาตรา ๑๓ หรือเห็นว่ามีความไม่ชัดเจนหรือบกพร่อง) มีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยชี้ขาดได้ภายในสามสิบวันนับตั้งแต่วันที่ได้รับหนังสือแจ้งคำสั่งไม่รับจดทะเบียนการตั้งพรรคการเมืองจากนายทะเบียนพรรคการเมือง

ข้อเท็จจริงปรากฏว่า นายประพันธ์ศักดิ์ กมลเพชร ผู้ได้รับเลือกตั้งเป็นหัวหน้าพรรคมหาชน (ผู้ร้อง) ได้ยื่นคำขอจัดตั้งพรรคมหาชนต่อนายทะเบียนพรรคการเมือง ในวันเดียวกันกับวันที่พรรคราษฎรยื่นขอเปลี่ยนแปลงข้อบังคับเพื่อเปลี่ยนชื่อพรรคเป็นพรรคมหาชนเมื่อนายทะเบียนพรรคการเมืองตรวจสอบตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๑๔ แล้วมีคำสั่งตอบรับการเปลี่ยนชื่อพรรคราษฎรเป็นพรรคมหาชน ส่วนการขอจัดตั้งพรรคมหาชนโดยผู้ร้องนั้น นายทะเบียนพรรคการเมืองได้อาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๑๕ แจ้งให้ผู้ร้องจัดส่งและแก้ไขหลักฐานประกอบกรยื่นคำขอจัดตั้งพรรคการเมือง ๑๐ รายการ โดยแจ้งไปด้วยว่า นายทะเบียนได้ตอบรับการเปลี่ยนแปลงข้อบังคับพรรคราษฎรในรายการชื่อพรรคจากพรรคราษฎรเป็นพรรคมหาชนแล้ว แต่ผู้ร้องไม่ได้แก้ไขชื่อพรรคการเมืองที่ขอจัดตั้งจาก

พรรคมหาชนให้เป็นชื่ออื่น ทำให้ซ้ำกับชื่อพรรคมหาชนที่ปรากฏอยู่ในทะเบียนพรรคการเมือง นายทะเบียนจึงสั่งไม่รับจดทะเบียนการจัดตั้งพรรคมหาชน ตามมาตรา ๑๕ วรรคสาม ของกฎหมายฉบับเดียวกันซึ่งปรากฏตามหนังสือแจ้งคำสั่งลงวันที่ ๑๕ สิงหาคม ๒๕๕๗ ซึ่งผู้ร้องไม่เห็นด้วยกับคำสั่งดังกล่าว จึงยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ เมื่อวันที่ ๑๗ กันยายน ๒๕๕๗ เพื่อขอให้วินิจฉัยชี้ขาดสั่งให้นายทะเบียนพรรคการเมืองรับจดทะเบียนการจัดตั้งพรรคมหาชน กรณีจึงเป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๑๗ ประกอบมาตรา ๑๕ ที่ให้อำนาจผู้ขอจัดตั้งพรรคการเมืองซึ่งไม่เห็นด้วยกับคำสั่งไม่รับจดทะเบียนการจัดตั้งพรรคการเมืองของนายทะเบียนพรรคการเมืองยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญได้ภายในกำหนด ๓๐ วันนับแต่วันที่ได้รับหนังสือแจ้งคำสั่งไม่รับจดทะเบียนการจัดตั้งพรรคการเมืองจากนายทะเบียนพรรคการเมือง และผู้ร้องได้ยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญภายในกำหนดเวลา ๓๐ วันตามที่กฎหมายกำหนด ดังนั้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดได้

๓. ผู้ถูกร้องยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาลงวันที่ ๖ ตุลาคม ๒๕๕๗ พร้อมเอกสารประกอบสรุปได้ว่า

๓.๑ เมื่อวันที่ ๑๒ กรกฎาคม ๒๕๕๗ เวลา ๐๘.๓๐ นาฬิกา พรรครายการได้ยื่นหนังสือแจ้งการเปลี่ยนแปลงข้อบังคับพรรคในรายการชื่อพรรคจาก “พรรครายการ” เป็น “พรรคมหาชน” เปลี่ยนแปลงนโยบายพรรค และเลือกตั้งกรรมการบริหารพรรคเพิ่มเติม จำนวน ๑๖ คน โดยมีนายเอนก เหล่าธรรมทัศน์ เป็นหัวหน้าพรรค และนายจเด็จ อินสว่าง เป็นเลขาธิการพรรค ตามมติที่ประชุมใหญ่สามัญพรรครายการครั้งที่ ๒/๒๕๕๗ เมื่อวันที่ ๑๑ กรกฎาคม ๒๕๕๗ เพื่อให้ นายทะเบียนพรรคการเมืองพิจารณาตอบรับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ตามนัยแห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๓๓

ส่วนนายประพันธ์ศักดิ์ กมลเพชร ผู้รับเลือกตั้งเป็นหัวหน้าพรรคมหาชน ได้ยื่นแบบคำขอจัดตั้งพรรคการเมืองและเอกสารประกอบเพื่อให้ นายทะเบียนพรรคการเมืองพิจารณาจดทะเบียนการจัดตั้งพรรคการเมืองตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๑๕ เมื่อวันที่ ๑๒ กรกฎาคม ๒๕๕๗ เวลา ๑๑.๓๐ นาฬิกา

๓.๒ สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ได้ดำเนินการ ดังนี้

๑) ตรวจสอบเอกสารการแจ้งการเปลี่ยนแปลงของพรรคราษฎรดังกล่าวปรากฏว่าครบถ้วนถูกต้องตามที่กฎหมายกำหนด จึงได้มอบให้สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดที่ผู้เข้าร่วมประชุมใหญ่พรรคราษฎรมีภูมิลำเนาอยู่ดำเนินการตรวจสอบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการประชุมใหญ่ครั้งดังกล่าว

๒) ตรวจสอบเอกสารประกอบการขอจัดตั้งพรรคมหาชน ปรากฏว่า

(๑) ขาดรายงานการประชุมจัดตั้งพรรคการเมือง

(๒) ขาดบัญชีแสดงทรัพย์สินและหนี้สินของพรรคการเมือง

(๓) ขาดแผนที่แสดงที่ตั้งของสำนักงานใหญ่พรรคการเมือง

(๔) นโยบายพรรคการเมืองไม่ชัดเจนตามที่กฎหมายกำหนด

(๕) ข้อบังคับพรรคการเมือง ซึ่งต้องกำหนดในที่ประชุมจัดตั้งพรรคการเมือง

ตามนัยแห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๕ และประกาศคณะกรรมการการเลือกตั้ง เรื่อง หลักเกณฑ์และวิธีการในการประชุมจัดตั้งพรรคการเมือง ลงวันที่ ๑๒ มิถุนายน ๒๕๔๑ มีรายการไม่ครบถ้วนตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๑๑

(๖) บัญชีลงลายมือชื่อของผู้เข้าร่วมประชุมจัดตั้งพรรคการเมือง (แบบ พ.ก. ๑) ไม่มีรายชื่อผู้เข้าร่วมประชุมจัดตั้งพรรคการเมือง จำนวน ๓๐ คน

(๗) ไม่มีบันทึกประวัติผู้จัดตั้งพรรคการเมือง (แบบ พ.ก. ๒) จำนวน ๔ คน

(๘) บัญชีรายชื่อคณะกรรมการบริหารพรรคการเมือง (แบบ พ.ก. ๓) ไม่มีรายชื่อคณะกรรมการบริหารพรรคการเมือง จำนวน ๑๑ คน

(๙) บันทึกประวัติผู้ได้รับเลือกตั้งเป็นกรรมการบริหารพรรคการเมือง (แบบ พ.ก. ๔) ไม่มีรายชื่อกรรมการบริหารพรรค จำนวน ๑ คน และบันทึกตำแหน่งกรรมการไม่ถูกต้อง จำนวน ๓ คน

๓.๓ สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งจึงได้เสนอนายทะเบียนพรรคการเมือง เรื่อง การเปลี่ยนแปลงชื่อพรรคราษฎรเป็นพรรคมหาชน และการขอจัดตั้งพรรคมหาชนของนายประพันธ์ศักดิ์ กมลเพชร เนื่องจากยื่นขอใช้ชื่อพรรคซ้ำกัน เข้าพิจารณาในที่ประชุมคณะกรรมการดำเนินการ

พรรคการเมืองและการออกเสียงประชามติ ที่มีนายธนนิติ เศรษฐบุตร เป็นประธาน ซึ่งนายทะเบียนพรรคการเมืองได้เห็นชอบ โดยคณะกรรมการดังกล่าวได้มีการประชุมและพิจารณาเรื่องนี้เมื่อวันที่ ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๕๗ และได้มีมติว่าการขอเปลี่ยนแปลงชื่อพรรคราษฎรเป็นพรรคมหาชน และเปลี่ยนแปลงภาพเครื่องหมายพรรคเป็นการเปลี่ยนแปลงในรายการที่กำหนดในข้อบังคับพรรค จึงเป็นการแจ้งการเปลี่ยนแปลงตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๓๓ ซึ่งเป็นคนละกรณีกับการขอจดทะเบียนพรรคมหาชนของนายประพันธ์ศักดิ์ กมลเพชร ซึ่งเป็นการดำเนินการตามนัยของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๘ ถึงมาตรา ๑๖ จึงพิจารณาว่าเมื่อพรรคราษฎรดำเนินการตามขั้นตอนของข้อบังคับพรรคเกี่ยวกับการจัดประชุมใหญ่ถูกต้อง ลักษณะของข้อบังคับพรรค นโยบายพรรคหรือการเลือกตั้งกรรมการบริหารพรรคไม่ขัดต่อมาตรา ๑๐ และมาตรา ๑๒ เอกสารครบถ้วนสมบูรณ์ ก็ควรพิจารณาตอบรับการเปลี่ยนแปลงตามนัยของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๓๓ ได้ ซึ่งแม้หากพบว่าการประชุมใหญ่ไม่ถูกต้องตามข้อบังคับพรรค ก็สามารถดำเนินการยื่นคำร้องให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งยุบพรรคได้ตามมาตรา ๖๕ ของกฎหมายฉบับเดียวกัน

ส่วนกรณีการขอจัดตั้งพรรคมหาชนของนายประพันธ์ศักดิ์ กมลเพชร เนื่องจากมีข้อบกพร่องหลายประการ ได้แก่ การไม่กำหนดข้อบังคับพรรคในที่ประชุมจัดตั้งพรรคตามมาตรา ๕ นโยบายพรรคอาจไม่เป็นไปตามมาตรา ๑๐ เอกสารมีรายการไม่ครบถ้วนคือข้อบังคับพรรคมีรายการไม่ครบถ้วนตามมาตรา ๑๑ เอกสารไม่ครบถ้วนตามมาตรา ๑๓ และมาตรา ๑๔ (๓) จึงเสนอนายทะเบียนแจ้งให้นายประพันธ์ศักดิ์ กมลเพชร ดำเนินการแก้ไขภายใน ๗ วัน ตามนัยมาตรา ๑๕ และหากนายทะเบียนตอบรับการเปลี่ยนแปลงข้อบังคับพรรคราษฎรในรายการชื่อพรรคราษฎรเป็นพรรคมหาชนก็ให้แจ้งไปยังนายประพันธ์ศักดิ์ ฯ และคณะทราบ เพื่อพิจารณาเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างอื่นด้วย

๓.๔ สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งพิจารณาแล้วเห็นว่า การประชุมใหญ่ของพรรคราษฎรเป็นไปตามข้อบังคับพรรคราษฎร จึงเสนอนายทะเบียนพรรคการเมืองตอบรับการเปลี่ยนแปลงข้อบังคับพรรคราษฎรในรายการชื่อพรรคเป็นพรรคมหาชน การเปลี่ยนแปลงนโยบายพรรค และการเปลี่ยนแปลงกรรมการบริหารพรรค ซึ่งนายทะเบียนพรรคการเมืองได้ตอบรับการเปลี่ยนแปลง

ดังกล่าวเมื่อวันที่ ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๔๗ และได้แจ้งสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีเพื่อนำลงประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว

๓.๕ นายทะเบียนพรรคการเมืองได้แจ้งให้นายประพันธ์ศักดิ์ กมลเพชร ผู้ได้รับเลือกตั้งเป็นหัวหน้าพรรคมหาชน จัดส่งเอกสารและแก้ไขเอกสารที่ยังไม่ครบถ้วนถูกต้องตามรายการที่กล่าวมาข้างต้น พร้อมทั้งแจ้งว่า นายทะเบียนพรรคการเมืองได้ตอบรับการเปลี่ยนแปลงข้อบังคับพรรคในรายการชื่อพรรคจากพรรคราษฎรเป็นพรรคมหาชนตามนัยของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๓๓ จึงปรากฏชื่อพรรคมหาชนเป็นพรรคการเมืองในทะเบียนพรรคการเมือง ต่อมานายประพันธ์ศักดิ์ ฯ ได้จัดส่งเอกสารและแก้ไขเอกสารให้ถูกต้องแล้ว เว้นแต่ไม่ได้แก้ไขชื่อพรรคเป็นชื่อพรรคการเมืองอื่น

๓.๖ นายทะเบียนพรรคการเมืองได้ตรวจสอบคำขอและเอกสารหลักฐานประกอบคำขอที่ให้แก้ไขเพิ่มเติมแล้วปรากฏว่า ไม่ได้แก้ไขชื่อพรรคการเมืองจากพรรคมหาชนเป็นชื่อพรรคการเมืองอื่นทำให้ชื่อพรรคการเมืองซ้ำกับชื่อพรรคมหาชนที่ปรากฏอยู่ในทะเบียนพรรคการเมืองที่เปลี่ยนชื่อมาจากพรรคราษฎรซึ่งนายทะเบียนพรรคการเมืองตอบรับการเปลี่ยนแปลงเมื่อวันที่ ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๔๗ และโดยที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๑๔ วรรคหนึ่ง (๕) กำหนดว่า ชื่อพรรคการเมืองและภาพเครื่องหมายพรรคการเมืองไม่ซ้ำ หรือพ้องหรือมีลักษณะคล้ายคลึงกับชื่อพรรคการเมือง หรือภาพเครื่องหมายพรรคการเมืองของผู้จัดตั้งพรรคการเมืองอื่นที่ได้ยื่นคำขอไว้ตามมาตรา ๑๓ หรือของพรรคการเมืองอื่นที่นายทะเบียนได้รับจดทะเบียนจัดตั้งพรรคการเมืองไว้ก่อนแล้ว จึงสั่งไม่รับจดทะเบียนจัดตั้งพรรคมหาชนตามมาตรา ๑๕ วรรคสาม ของกฎหมายฉบับเดียวกัน

๓.๗ นายทะเบียนพรรคการเมืองพิจารณาแล้วเห็นว่า การตอบรับการเปลี่ยนแปลงข้อบังคับพรรคในรายการชื่อพรรคราษฎร เป็นพรรคมหาชน เป็นการเปลี่ยนแปลงตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๓๓ เพราะชื่อพรรคเป็นรายการหนึ่งของข้อบังคับพรรค จึงเป็นการดำเนินการตามที่กฎหมายกำหนด

๓.๘ การประชุมใหญ่ของพรรคราษฎรเป็นไปตามข้อบังคับพรรคราษฎร กล่าวคือ มีองค์ประชุมครบถ้วน การเชิญประชุมและการเรียกประชุมถูกต้อง การเปลี่ยนแปลงข้อบังคับพรรค นโยบายพรรค และกรรมการบริหารพรรค ได้กระทำในที่ประชุมใหญ่

๓.๙ การสั่งไม่รับจดทะเบียนการจัดตั้งพรรคมหาชน สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ได้พิจารณาอย่างละเอียดรอบคอบ โดยนำเข้าพิจารณาในที่ประชุมคณะกรรมการด้านกิจการพรรคการเมือง ให้ความเห็นก่อนที่จะนำเสนอนายทะเบียนพรรคการเมือง

๓.๑๐ ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาด ยกคำร้องของนายประพันธ์ศักดิ์ กมลเพชร ลงวันที่ ๑๗ กันยายน ๒๕๔๗

๔. ผู้ร้องยื่นคำแถลง ลงวันที่ ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๔๗ พร้อมเอกสารประกอบมาเพื่อขอปิดคดี สรุปสาระสำคัญได้ว่า

มีปัญหาที่ต้องวินิจฉัยเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญและความชอบด้วยกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง เกี่ยวกับเนื้อหาคำสั่งของนายทะเบียนพรรคการเมืองที่ไม่รับจดทะเบียนการจัดตั้งพรรคมหาชนตามคำขอจัดตั้งของผู้ร้อง แต่กลับมีคำสั่งตอบรับการเปลี่ยนแปลงชื่อพรรคราษฎร เป็นพรรคมหาชนแทน ซึ่งการสืบทอดความหมายอันเป็นเจตนารมณ์ที่แท้จริงของบทกฎหมายดังกล่าว ต้องใช้หลักนิติวิธีทางกฎหมายมหาชน ประกอบกับนิติปรัชญา นิติสังคมวิทยา จริยธรรม ประวัติศาสตร์ และหลักรัฐศาสตร์ ทั้งนี้ เพื่อเป็นการก่ออรรถประโยชน์สูงสุดแก่การปฏิรูปการเมืองตามเจตนารมณ์พื้นฐานของการร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ อันเป็นความคาดหวังในปัจจุบันและอนาคตตลอดจนสร้างบรรทัดฐานและพัฒนาการทางกฎหมายมหาชน เพื่อให้ได้สัดส่วนดุลยภาพระหว่างประโยชน์สาธารณะกับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลหรือเอกชนทั้งในกรณีเฉพาะ และในกรณีทั่วไป

ตามหลักนิติรัฐนั้น นิติวิธีหลักในกฎหมายมหาชนที่จักต้องนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการวินิจฉัยปัญหาในเรื่องนี้ ได้แก่ นิติวิธีเชิงปฏิเสธ ซึ่งหมายถึงการห้ามนำหลักกฎหมายเอกชนมาใช้บังคับ โดยตรงกับปัญหาในกฎหมายมหาชน ทั้งนี้เพราะลักษณะรากฐานทางปรัชญาของกฎหมายเอกชน มีความแตกต่างจากกฎหมายมหาชนอย่างสิ้นเชิง กล่าวคือกฎหมายเอกชนขึ้นอยู่กับหลักความเสมอภาคของเอกชนแต่ละคน และอยู่บนหลักเสรีภาพในความสมัครใจเข้าสู่กติกาสัมพันธ์กัน หลักปรัชญาของกฎหมายเอกชนจึงมีอยู่ว่า “สิ่งใดที่กฎหมายไม่ได้ห้ามไว้ ย่อมทำได้” แต่กฎหมายมหาชนเป็นกฎหมาย

ที่ให้อำนาจรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐไปพร้อม ๆ กับการจำกัดอำนาจนั้นไปในตัว โดยเฉพาะเมื่อการใช้ อำนาจนั้นไปกระทบเสรีภาพของปัจเจกชน ดังนั้น หลักปรัชญากฎหมายมหาชนตามหลักนิติรัฐ จึงมีอยู่ว่า “เมื่อไม่มีกฎหมายให้อำนาจ (รัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ) ไว้อย่างชัดเจนแล้ว จะกระทำมิได้ (โดยเฉพาะเมื่อกระทบถึงสิทธิเสรีภาพของปัจเจกชน)”

เมื่อใดก็ตามที่มีการใช้หลักกฎหมายเอกชนมาปรับแก้การวินิจฉัยปัญหาคดีมหาชนเมื่อนั้น ก็จักเกิดภาวะที่เรียกว่า “การตีความกฎหมายที่ก่อให้เกิดผลประหลาด” กล่าวคือ การตีความบทกฎหมาย จะเกิดความขัดแย้ง ลึกถื่น ไม่ราบรื่น และไม่สามารถให้ผลในทางปฏิบัติได้ จนกระทั่งปรมาจารย์ ทางนิติศาสตร์ของไทยท่านหนึ่งได้เปรียบเทียบไว้อย่างน่ารับฟังว่า “เสมือนการใช้ให้แพทย์แผนโบราณ ไปทำหน้าที่ผ่าตัดหัวใจ”

ปัญหาไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญและกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง เกี่ยวกับ เนื้อหาคำสั่งของนายทะเบียนพรรคการเมืองในกรณีนี้ เกิดขึ้นมาจากการนำเอาหลักกฎหมายแพ่งว่าด้วย หุ้นส่วนบริษัท เกี่ยวด้วยการเปลี่ยนแปลงชื่อนิติบุคคลตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๑๔๕ มาตรา ๑๑๔๖ และมาตรา ๑๑๔๗ มาปรับใช้กับการเปลี่ยนชื่อพรรคการเมืองซึ่งเป็นนิติบุคคลตาม กฎหมายมหาชน โดยที่หลักกฎหมายแพ่งอยู่ภายใต้ปรัชญาว่า “สิ่งใดไม่มีกฎหมายห้าม ย่อมกระทำได้” ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงชื่อนิติบุคคลตามกฎหมายแพ่งดังกล่าวจึงสามารถแปลความได้ว่า “การเปลี่ยนชื่อ บริษัทเป็นรายการหนึ่งในข้อบังคับหรือหนังสือบริคณห์สนธิ” ซึ่งตามหลักนิติวิธีเชิงปฏิเสธ ห้ามมิให้ นำหลักกฎหมายแพ่งมาปรับใช้กับการเปลี่ยนชื่อพรรคการเมือง ทั้งนี้เพราะบริษัทย่อมผูกมัดอยู่ด้วย ผลกำไร การโฆษณา การตลาด และชั้นเชิงทางธุรกิจ โดยไม่ต้องผูกมัดอยู่กับอุดมการณ์ คุณธรรม จริยธรรมทางการเมือง และการปฏิรูปการเมืองดังเช่นพรรคการเมือง แต่อย่างใด

หากพิจารณาปัญหาในมิติทางประวัติศาสตร์กฎหมายจะพบว่า แนวความคิดในการปฏิรูปการเมือง กล่าวโดยเฉพาะพรรคการเมืองในฐานะเป็นสถาบันการเมืองตามร่างรัฐธรรมนูญ ได้มีความเห็นพ้องถูกต้อง ตรงกันว่า ในการศึกษาเปรียบเทียบเพื่อปฏิรูประบบพรรคการเมืองนั้น ประเทศอังกฤษ สหรัฐอเมริกา และประเทศฝรั่งเศส มีวิวัฒนาการทางการเมืองของตนเองเป็นเวลานาน จนกระทั่งประชาชนมีจิตสำนึก ทางการเมืองเป็นอย่างสูงแล้วจึงไม่ควรนำความคิดแม่บทมาศึกษาเปรียบเทียบ ส่วนประเทศที่ควร นำความคิดแม่บทมาศึกษาเปรียบเทียบ ได้แก่ ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี เนื่องจากมีลักษณะ ต้นตอทางปัญหาเกี่ยวกับการล้มลุกคลุกคลานของระบบพรรคการเมืองมาเป็นเวลานาน คล้ายคลึง

กับประเทศไทย โดยจะสังเกตเห็นต้นตอแห่งความคิดแม่บทของรัฐธรรมนูญในส่วนของการเมืองตามกฎหมายพื้นฐานของเยอรมัน ได้จากมาตรา ๒๑ อนุมาตรา ๑ ประโยคแรกว่า “พรรคการเมืองมีส่วนร่วมสร้างเจตนารมณ์ทางการเมืองของปวงชน” ซึ่งได้ถูกนำมาแม่บทความคิดดังกล่าวมาบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๘ ที่บัญญัติว่า “.....บุคคลตั้งแต่สิบห้าคนขึ้นไป สามารถรวมกันจัดตั้งพรรคการเมืองได้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างเจตนารมณ์ทางการเมืองของประชาชน.....” และความคิดแม่บทของกฎหมายพรรคการเมืองเยอรมันดังกล่าว แม้ว่าพรรคการเมืองอาจหมายถึงสมาคมทางการเมือง แต่พรรคการเมืองย่อมได้รับความคุ้มครองพิเศษตามรัฐธรรมนูญโดยไม่ต้องอยู่ภายใต้บังคับแห่งบทบัญญัติของกฎหมายว่าด้วยสมาคม มูลนิธิ ห้างหุ้นส่วนจำกัด ซึ่งเป็นการสอดคล้องกับหลักกฎหมายมหาชนดังที่ได้กล่าวมาแล้วนั่นเอง ดังนั้น มิติในทางประวัติศาสตร์ไม่ว่าจะในเชิงโครงสร้างหรือบ่อเกิดที่มาของกฎหมายย่อมเป็นหลักฐานทางกฎหมายแล้วว่า จะนำหลักกฎหมายแพ่งว่าด้วยหุ้นส่วน บริษัท สมาคม มูลนิธิ เกี่ยวกับกรณีการเปลี่ยนแปลงชื่อนิติบุคคล (ตามกฎหมายเอกชน) มาใช้กับกรณีการขอเปลี่ยนแปลงชื่อพรรคการเมือง (ซึ่งเป็นนิติบุคคลตามกฎหมายมหาชน) ไม่ได้เนื่องจากเป็นการต้องห้ามอย่างเด็ดขาดตามนิติวิธีหลักเชิงปฏิเสธทางกฎหมายมหาชน”

ปัญหาที่ต้องนำมาพิจารณาต่อไปมีว่า พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มีบทบัญญัติให้อำนาจนายทะเบียนพรรคการเมืองรับและตอบรับการเปลี่ยนแปลงชื่อพรรคการเมืองได้หรือไม่

หากได้พิจารณาหลักกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมืองของไทยจะเห็นได้ว่ากฎหมายได้บัญญัติถึงการเปลี่ยนแปลงความเป็นพรรคการเมืองใน ๒ ลักษณะ คือ

๑) การเปลี่ยนแปลงอย่างมาก ได้แก่

๑.๑) การที่บุคคลรวมกันเป็นพรรคการเมืองซึ่งเกิดขึ้นตามมิติทางรัฐศาสตร์โดยธรรมชาติมาขึ้นขอจัดตั้งพรรคการเมืองเพื่อให้มิติทางนิติศาสตร์รับรองสถานะความเป็นนิติบุคคล (มาตรา ๘ - มาตรา ๑๕)

๑.๒) การเลิกหรือยุบพรรคการเมือง (มาตรา ๖๕ - มาตรา ๖๕)

๑.๓) การรวมพรรคการเมือง (มาตรา ๗๐ - มาตรา ๗๓)

กรณีจะสังเกตเห็นได้ว่า กฎหมายจะบัญญัติสิ่งเดียวกันไว้เป็นหมวดหมู่ ตามหลักการประมวลกฎหมาย เช่น การจัดตั้งพรรคการเมืองได้บัญญัติไว้ในหมวด ๑ การเลิกหรือยุบพรรคการเมืองอยู่ในหมวด ๔ การรวมพรรคการเมืองอยู่ในหมวด ๕ เป็นต้น

๒) การเปลี่ยนแปลงเล็กน้อย ได้แก่

๒.๑) การเปลี่ยนแปลงนโยบายพรรคการเมือง (มาตรา ๓๓)

๒.๒) การเปลี่ยนแปลงข้อบังคับพรรคการเมือง (มาตรา ๓๓)

๒.๓) การเปลี่ยนแปลงรายการที่ปรากฏในคำขอจัดตั้งพรรคการเมืองตามมาตรา ๑ พรรคสอง (๕) ชื่อ อาชีพ ที่อยู่ และลายมือชื่อของคณะกรรมการบริหารพรรคการเมือง (มาตรา ๓๓)

๒.๔) การเปลี่ยนแปลงรายการที่ปรากฏตามหนังสือแจ้งการเปลี่ยนแปลงการจัดตั้งสาขาพรรคการเมืองตามมาตรา ๓๐ (มาตรา ๓๓)

ในส่วนนี้จะสังเกตเห็นได้ว่า กฎหมายได้บัญญัติไว้ในหมวด ๒ การดำเนินกิจการของพรรคการเมือง ส่วนที่ ๑ การดำเนินกิจการในทางการเมือง ซึ่งเจตนารมณ์ของหมวดนี้นอกจากเพื่อสะดวกในการบริหารกิจการภายในของพรรคการเมืองแล้ว หลักส่วนใหญ่ก็เพื่อคุ้มครองประโยชน์สาธารณะและปัจเจกชนที่ต้องมีนิติสัมพันธ์กับพรรคการเมือง เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงตามมาตรา ๓๓ มีผลกระทบต่อประชาชนพลเมืองอย่างมาก ทั้งในแง่สาธารณชนและปัจเจกชน ตัวอย่างเช่น กรณีการเปลี่ยนแปลงข้อบังคับพรรคการเมือง ชื่อและลายมือชื่อของคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองดังกล่าว ก็จะเป็นประโยชน์แก่บุคคลผู้ต้องเข้ามาเกี่ยวข้องทำสัญญากับพรรคการเมืองเหล่านั้นจักได้รับทราบอย่างชัดเจนว่าผู้ใดมีอำนาจในการลงลายมือชื่อผูกพันพรรคการเมืองในฐานะนิติบุคคล ซึ่งนำมาสู่การวินิจฉัยเรื่องความสมบูรณ์ของสัญญา เป็นต้น

เมื่อพิจารณาจากตัวบทกฎหมายดังกล่าวแล้วจะเห็นได้อย่างชัดเจนว่า “ไม่มีบทบัญญัติใดให้อำนาจนายทะเบียนพรรคการเมืองรับและตอบรับการเปลี่ยนแปลงชื่อพรรคการเมืองแต่อย่างใด” ทั้งนี้เพราะในกรณีที่กฎหมายมีความมุ่งหมายจะให้อำนาจนายทะเบียนพรรคการเมืองดังกล่าวได้จักต้องบัญญัติไว้ให้ชัดเจน ดังนั้นจึงต้องถือหลักว่า “เมื่อกฎหมายไม่ได้ให้อำนาจไว้อย่างชัดเจนจะกระทำมิได้ โดยเฉพาะกรณีนี้มีผลกระทบโดยตรงต่อสิทธิเสรีภาพในการรวมกันเป็นพรรคการเมืองของผู้ร้องและคณะในนามพรรคมหาชน”

มีปัญหาที่ต้องวินิจฉัยต่อไปอีกว่า กฎหมายเปิดช่องให้ตีความว่านายทะเบียนพรรคการเมืองมีอำนาจรับและตอบรับการเปลี่ยนแปลงชื่อพรรคการเมือง ในบริบทที่ว่า ชื่อพรรคการเมืองเป็นรายการหนึ่งของข้อบังคับพรรค การเปลี่ยนชื่อพรรคการเมืองก็คือการเปลี่ยนแปลงข้อบังคับพรรคในรายการชื่อ หรือไม่ปัญหาดังกล่าวมีประเด็นที่ควรจะได้รับพิจารณา ดังนี้

๑) ชื่อพรรคการเมือง เป็นคนละส่วนกับข้อบังคับพรรคการเมือง หรือกล่าวอีกอย่างหนึ่งว่าชื่อพรรคการเมืองมิใช่ส่วนย่อยหรือองค์ประกอบหนึ่งของข้อบังคับพรรคการเมืองแต่อย่างใด โดยจะสืบค้นความหมายตามเจตนารมณ์ได้จากสิ่งต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

๑.๑) การศึกษาเปรียบเทียบแม่บทการร่างกฎหมายกับข้อบังคับพรรคการเมืองในฐานะที่เป็นธรรมเนียมในการบริหารกิจการของพรรคการเมือง โดยแบบของร่างกฎหมายจะต้องปรากฏส่วนต่าง ๆ ของกฎหมาย ดังเช่น

- (๑) ชื่อร่างกฎหมาย พ.ศ.
- (๒) คำปรารภ
- (๓) ชื่อกฎหมาย
- (๔) วันใช้บังคับ
- (๕) บทนิยาม

กรณีจะเห็นได้ว่า ชื่อพรรคการเมืองเป็นส่วนประกอบในเชิงรูปแบบของข้อบังคับพรรคการเมืองเท่านั้น หากได้เป็นส่วนประกอบในเชิงเนื้อหาแต่อย่างใดไม่

๑.๒) การศึกษาเปรียบเทียบกับกรณีตีความกฎหมายของประเทศในกลุ่มสหภาพยุโรป จะพบว่า ชื่อของกฎหมาย ไม่ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของกฎหมายในเชิงเนื้อหา ดังนั้น โดยหลักแล้วจะไม่นำเอาชื่อของกฎหมายมาใช้เป็นเครื่องช่วยในการตีความ

๑.๓) การศึกษาจากถ้อยคำในตัวบท จะพบว่า บทบัญญัติของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๑๑ ไม่ใช่บทนิยามศัพท์ แต่เป็นเพียงส่วนขยายความของตัวบทมาตรา ๕ และมาตรา ๑๐ เท่านั้น ดังนั้น ในการตีความบทมาตราอื่น ๆ ที่ปรากฏในกฎหมายเดียวกันจะนำเนื้อความในมาตรา ๑๑ มาเป็นแม่บทในการตีความหาได้ไม่

๑.๔) พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๑๘ เมื่อสังเกตถ้อยคำจะพบว่า ในการประกาศการจัดตั้งพรรคการเมืองในราชกิจจานุเบกษาต้องระบุชื่อ

พรรคการเมือง แยกต่างหากจากกัน เช่นนี้จึงเป็นที่ประจักษ์อย่างชัดแจ้งอีกทางหนึ่งว่า ชื่อพรรคการเมือง มิใช่ส่วนหนึ่งของข้อบังคับพรรคในเชิงเนื้อหา

๑.๕) การตีความว่าชื่อพรรคการเมืองเป็นรายการหนึ่งของข้อบังคับพรรคการเมือง เป็นการตีความอันก่อให้เกิดผลประหลาด คือ

(๑) ไม่สามารถเปลี่ยนชื่อพรรคการเมืองโดยตรงได้ หากต้องการจะเปลี่ยนชื่อพรรคการเมืองต้องใช้วิธีเปลี่ยนข้อบังคับพรรคการเมืองแทน

(๒) ก่อให้เกิดผลประหลาดในทางนิติสังคมแห่งอนาคตว่า ต่อไปนี้บุคคลธรรมดาจักไม่สามารถเปลี่ยนชื่อตัวแลชื่อสกุลได้ จะกระทำได้ก็แต่เปลี่ยนทะเบียนบ้านในรายการชื่อเท่านั้น หรือมิฉะนั้นก็ไม่ควรต้องเรียกว่า การเปลี่ยนข้อบังคับพรรคการเมือง แต่ควรจะเรียกว่า การเปลี่ยนประกาศการจัดตั้งพรรคการเมืองในราชกิจจานุเบกษาในรายการข้อบังคับพรรคการเมือง ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๑๘ หรือเปลี่ยนแปลงคำขอจัดตั้งพรรคการเมืองในรายการชื่อ อาชีพ ที่อยู่ และลายมือชื่อของคณะกรรมการบริหารพรรคการเมือง ตามมาตรา ๑๓ เป็นต้น

๒) การตีความว่านายทะเบียนพรรคการเมืองมีอำนาจรับและตอบรับการเปลี่ยนชื่อพรรคการเมืองนั้น ก่อให้เกิดผลประหลาด ชัดแจ้ง ลึกถื่น ไม่สามารถก่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติได้ กล่าวคือ ปัญหาการนำพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๓๓ วรรคสอง มาใช้บังคับซึ่งให้นำมาตรา ๑๔ และมาตรา ๑๗ มาใช้บังคับโดยอนุโลม จะมีผลเป็นว่าในการขอเปลี่ยนชื่อพรรคโดยผ่านกระบวนการเปลี่ยนข้อบังคับนั้น ในเบื้องต้นนายทะเบียนพรรคการเมืองจะต้องตรวจสอบตามมาตรา ๑๔ เสียก่อนเป็นอย่างน้อยว่า ชื่อพรรคการเมืองที่ขอเปลี่ยนแปลงซ้ำ หรือพ้อง หรือคล้ายคลึงกับชื่อพรรคการเมืองอื่นที่ได้ยื่นคำขอไว้ตามมาตรา ๑๓ หรือของพรรคการเมืองอื่นที่นายทะเบียนพรรคการเมืองได้รับจดแจ้งพรรคการเมืองไว้ก่อนแล้วหรือไม่ เพราะกรณีตามคำร้องนี้ ในวันที่ ๑๒ กรกฎาคม ๒๕๔๗ ผู้ร้องได้ยื่นคำขอจัดตั้งพรรคการเมืองชื่อพรรคมหาชนไว้ตามมาตรา ๑๓ ด้วย ดังนั้นกระบวนการเปลี่ยนชื่อพรรคราษฎร์เป็นพรรคมหาชนโดยผ่านการเปลี่ยนข้อบังคับในรายการชื่อ จึงเกิดผลชัดแจ้ง ลึกถื่น ด้วยปรากฏว่า ชื่อพรรคการเมืองที่ขอเปลี่ยนนั้นซ้ำกับชื่อพรรคการเมืองของผู้ร้องที่ได้ยื่นคำขอไว้ตามมาตรา ๑๓ อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ผลก็คือมาตรา ๑๔ วรรคสาม เป็นบทบังคับให้นายทะเบียนต้องมีคำสั่งไม่ตอบรับการเปลี่ยนแปลงชื่อพรรคราษฎร์เป็นพรรคมหาชน ซึ่งพรรคราษฎร์

ต้องไปใช้สิทธิร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๑๗ การที่นายทะเบียนพรรคการเมืองมิได้ใช้กระบวนการตรวจสอบหนังสือแจ้งการเปลี่ยนแปลงชื่อพรรคราษฎรเป็นพรรคมหาชนตามมาตรา ๑๔ วรรคหนึ่ง (๕) ซึ่งจำเป็นต้องปฏิบัติในฐานะบทบังคับโดยอนุโลมของมาตรา ๓๓ วรรคสองนั้น เป็นการละเว้นการปฏิบัติโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายเพื่อเลือกปฏิบัติเอื้ออำนวยประโยชน์แก่ปัจเจกชนเฉพาะกลุ่ม และขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๐

๓) การที่นายทะเบียนพรรคการเมืองมีคำสั่งไม่รับจดทะเบียนการจัดตั้งพรรคการเมือง ชื่อพรรคมหาชน ซึ่งผู้ร้องได้ยื่นคำขอไว้ โดยให้เหตุผลว่า “ชื่อพรรคการเมืองซ้ำกับชื่อพรรคมหาชนที่ปรากฏอยู่ในทะเบียนพรรคการเมืองที่เปลี่ยนชื่อมาจากพรรคราษฎร ซึ่งนายทะเบียนพรรคการเมืองได้ตอบรับการเปลี่ยนแปลง เมื่อวันที่ ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๔๗ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๑๔ วรรคหนึ่ง (๕) นั้น นายทะเบียนพรรคการเมืองจำเป็นต้องแจ้งคำสั่งไม่รับจดทะเบียนเป็นหนังสือให้แก่ผู้ร้องทราบภายในสามสิบวันนับแต่วันที่นายทะเบียนพรรคการเมืองได้รับคำขอจัดตั้งพรรคการเมืองตามมาตรา ๑๔ วรรคท้าย แต่กลับปรากฏว่า นายทะเบียนพรรคการเมืองได้แจ้งแก่ผู้ร้อง เมื่อวันที่ ๑๕ สิงหาคม ๒๕๔๗ เป็นการพ้นกำหนดสามสิบวันนับแต่วันที่ ๑๒ กรกฎาคม ๒๕๔๗ ซึ่งเป็นวันที่ผู้ร้องยื่นคำขอจัดตั้งพรรคการเมืองแล้ว การปฏิบัติของนายทะเบียนพรรคการเมืองจึงขัดต่อพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๑๔ วรรคท้าย เป็นการขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ และมาตรา ๓๐

๔) ก่อให้เกิดผลทางนิติสังคมแห่งอนาคตอันเป็นปฏิปักษ์ต่อการปฏิรูปการเมือง เนื่องมาจากการเปลี่ยนชื่อพรรคราษฎรเป็นพรรคมหาชน โดยเนื้อหาแล้วมีผลเป็นการยุบเลิกพรรคราษฎรร่วมกับสมาชิกพรรคการเมืองอื่นส่วนหนึ่งในลักษณะที่ศัพท์ทางสังคม การเมืองไทยปัจจุบันใช้คำว่า พรรคร่วมหุ้น หรือรวมทุน หรือพรรคของกลุ่มทุน หากใช้พรรคมหาชนในความหมายที่ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง หากสังคมการเมืองปล่อยให้เกิดปรากฏการณ์ทางการเมืองโดยการสร้างพรรคการเมืองที่เป็นของกลุ่มทุนผูกขาด ขาดจริยธรรมและอุดมการณ์ทางการเมือง จนถึงขนาดยินยอมให้มีการเปลี่ยนชื่อพรรคจำหน่ายจ่ายโอนชื่อพรรคเพื่อกลุ่มผลประโยชน์ได้เพียงชั่วข้ามคืน ดังตัวอย่างเช่น พรรคชาวนาจะขอเปลี่ยนชื่อเป็นพรรคกลุ่มทุนนิยมก็เท่ากับยินยอมให้พรรคการเมืองเปลี่ยนอุดมการณ์ได้ ความมุ่งหวังกับการปฏิรูปการเมืองโดยเฉพาะระบบพรรคการเมืองที่ต้องการความเข้มแข็ง มีเสถียรภาพ ประชาชนมีส่วนร่วมในการแสดงเจตนารมณ์ ก็จำเป็นต้องล้มเหลวอย่างสิ้นเชิง สิ่งนี้นักรัฐศาสตร์เชื่อมั่นมาโดยตลอด

ว่าการก่อเกิดพรรคการเมืองตามธรรมชาติภายนอกรัฐสภาเป็นพัฒนาการในการสร้างความเข้มแข็งให้กับระบบพรรคการเมืองมากที่สุดก็จะกลายเป็นเพียงตำนานเท่านั้น

การที่ผู้ร้องใช้สิทธิมหาชนยื่นคำร้องขอให้ศาลวินิจฉัยในเรื่องนี้ ก็ด้วยเหตุที่มีความห่วงใยในการสร้างบรรทัดฐานต่อการปฏิรูปการเมืองในอนาคต โดยปราศจากความนึกคิดในเชิงอัตตาต่อผลประโยชน์ส่วนตัวและพวกพ้องเพื่อทำลายระบบอันดีงามของประเทศไทยแต่อย่างใด

๕) ผู้ร้องได้ยื่นคำแถลงเพิ่มเติม ลงวันที่ ๗ ธันวาคม ๒๕๔๗ โดยชี้แจงและยืนยันขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยตามคำร้องของผู้ร้อง

ข้อกฎหมาย

๑. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐

มาตรา ๒๕ “การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญนี้กำหนดไว้และเท่าที่จำเป็นเท่านั้น และจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพนั้นมิได้

กฎหมายตามวรรคหนึ่งต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไปและไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง ทั้งต้องระบุบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายนั้นด้วย

บทบัญญัติวรรคหนึ่งและวรรคสองให้นำมาใช้บังคับกับกฎหรือข้อบังคับที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายด้วย โดยอนุโลม”

มาตรา ๓๐ “บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน

การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญจะกระทำมิได้

มาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อขจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิและเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น ย่อมไม่ถือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามวรรคสาม”

มาตรา ๔๗ “บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการรวมกันจัดตั้งเป็นพรรคการเมืองเพื่อสร้างเจตนารมณ์ทางการเมืองของประชาชนและเพื่อดำเนินกิจการในทางการเมืองให้เป็นไปตามเจตนารมณ์นั้น ตามวิถีทางการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้

การจัดองค์กรภายใน การดำเนินกิจการและข้อบังคับของพรรคการเมือง ต้องสอดคล้องกับหลักการพื้นฐานของการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งเป็นสมาชิกของพรรคการเมือง กรรมการบริหารของพรรคการเมือง หรือสมาชิกพรรคการเมืองตามจำนวนที่กำหนดในกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง ซึ่งเห็นว่ามีมติหรือข้อบังคับในเรื่องใดของพรรคการเมืองที่ตนเป็นสมาชิกอยู่นั้นจะขัดต่อสถานะและการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญนี้ หรือขัดหรือแย้งกับหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีสิทธิร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย

ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่ามีมติหรือข้อบังคับดังกล่าวขัดหรือแย้งกับหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ให้มีมติหรือข้อบังคับนั้นเป็นอันยกเลิกไป”

๒. พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑

มาตรา ๔ “ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้

“พรรคการเมือง” หมายความว่า พรรคการเมืองที่คณะบุคคลรวมกันจัดตั้ง โดยได้รับการจดทะเบียนการจัดตั้งตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้

.....ฯลฯ.....”

มาตรา ๖ “ให้ประธานกรรมการการเลือกตั้งเป็นนายทะเบียนมีอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้

ให้สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งมีหน้าที่รับคำขอจดทะเบียนการจัดตั้งพรรคการเมือง ควบคุม ตรวจสอบการดำเนินงานของพรรคการเมือง และปฏิบัติงานให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้”

มาตรา ๘ “ผู้มีสัญชาติไทยโดยการเกิดซึ่งมีอายุไม่ต่ำกว่ายี่สิบปีบริบูรณ์และไม่มีลักษณะที่ต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญมีจำนวนตั้งแต่สิบห้าคนขึ้นไปสามารถรวมกันจัดตั้ง

พรรคการเมืองได้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างเจตนารมณ์ทางการเมืองของประชาชนและเพื่อดำเนินกิจการในทางการเมืองให้เป็นไปตามเจตนารมณ์นั้น ตามวิถีทางการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข”

มาตรา ๕ “ในการจัดตั้งพรรคการเมือง ให้ผู้จัดตั้งพรรคการเมืองจัดให้มีการประชุมเพื่อกำหนดนโยบายพรรคการเมือง กำหนดข้อบังคับพรรคการเมือง และเลือกตั้งคณะกรรมการบริหารพรรคการเมือง การประชุมตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในประกาศของคณะกรรมการการเลือกตั้ง”

มาตรา ๑๐ “พรรคการเมืองต้องมีนโยบายและข้อบังคับพรรคการเมืองซึ่งต้องไม่ก่อให้เกิดความแตกแยกในเรื่องเชื้อชาติหรือศาสนาระหว่างชนในชาติ ไม่เป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐ และไม่ขัดต่อกฎหมายหรือความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญ”

มาตรา ๑๑ “ข้อบังคับพรรคการเมืองอย่างน้อยต้องมีรายการ ดังต่อไปนี้”

- (๑) ชื่อพรรคการเมือง
- (๒) ภาพเครื่องหมายพรรคการเมือง
- (๓) ที่ตั้งสำนักงานใหญ่พรรคการเมือง
- (๔) การเลือกตั้ง การดำรงตำแหน่ง การสิ้นสุด และการออกจากตำแหน่งของคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองและกรรมการบริหารพรรคการเมืองและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองและกรรมการบริหารพรรคการเมือง
- (๕) แผนและกำหนดเวลาในการจัดตั้งสาขาพรรคการเมือง อำนาจหน้าที่ของสาขาพรรคการเมือง การเลือกตั้ง การดำรงตำแหน่ง การสิ้นสุด และการออกจากตำแหน่งของกรรมการสาขาพรรคการเมืองและอำนาจหน้าที่ของกรรมการสาขาพรรคการเมือง
- (๖) การประชุมใหญ่ของพรรคการเมืองและการประชุมของสาขาพรรคการเมือง
- (๗) สิทธิและหน้าที่ของสมาชิก
- (๘) ความรับผิดชอบของพรรคการเมืองต่อสมาชิก
- (๙) การรับเข้าเป็นสมาชิกและการให้ออกจากการเป็นสมาชิก
- (๑๐) วินัยและจรรยาบรรณของสมาชิก

(๑๑) หลักเกณฑ์และวิธีการเลือกสมาชิกเพื่อส่งเข้าสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อและแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง

(๑๒) การบริหารการเงินและทรัพย์สิน และการจัดทำบัญชีของพรรคการเมืองและสาขาพรรคการเมือง

(๑๓) การให้ความรู้ทางการเมืองแก่สมาชิกและประชาชนทั่วไป

(๑๔) การเลิกพรรคการเมืองและสาขาพรรคการเมือง”

มาตรา ๑๓ “ให้ผู้ที่ได้รับเลือกตั้งเป็นหัวหน้าพรรคการเมืองยื่นคำขอจัดตั้งพรรคการเมืองต่อนายทะเบียนพร้อมกันนโยบายพรรคการเมือง ข้อบังคับพรรคการเมือง บัญชีแสดงทรัพย์สินและหนี้สินของพรรคการเมือง และสำเนารายงานการประชุมของผู้จัดตั้งพรรคการเมือง

คำขอจัดตั้งพรรคการเมืองให้เป็นไปตามแบบที่นายทะเบียนกำหนดซึ่งอย่างน้อยต้องมีรายการดังต่อไปนี้

(๑) ชื่อพรรคการเมือง

(๒) ภาพเครื่องหมายพรรคการเมือง

(๓) ที่ตั้งสำนักงานใหญ่พรรคการเมือง

(๔) ชื่อ อาชีพ ที่อยู่ และลายมือชื่อของผู้จัดตั้งพรรคการเมือง

(๕) ชื่อ อาชีพ ที่อยู่ และลายมือชื่อของคณะกรรมการบริหารพรรคการเมือง”

มาตรา ๑๔ “เมื่อได้รับคำขอจัดตั้งพรรคการเมืองให้นายทะเบียนพิจารณาตรวจสอบในเรื่องดังต่อไปนี้

(๑) ผู้จัดตั้งพรรคการเมืองเป็นผู้มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๘ และมีจำนวนไม่น้อยกว่าสิบห้าคน

(๒) นโยบายและข้อบังคับพรรคการเมืองมีลักษณะไม่ขัดต่อมาตรา ๑๐

(๓) เอกสารการขอจัดตั้งพรรคการเมืองมีรายการครบถ้วนตามมาตรา ๑๑ และมาตรา ๑๓

(๔) คณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองมีคุณสมบัติตามมาตรา ๑๒ และ

(๕) ชื่อพรรคการเมืองและภาพเครื่องหมายพรรคการเมืองไม่ซ้ำหรือพ้องหรือมีลักษณะคล้ายคลึงกับชื่อพรรคการเมืองหรือภาพเครื่องหมายพรรคการเมืองของผู้ขอจัดตั้งพรรคการเมืองอื่นที่ได้ยื่นคำขอไว้ตามมาตรา ๑๓ หรือของพรรคการเมืองอื่นที่นายทะเบียนได้รับจดทะเบียนจัดตั้งพรรคการเมืองไว้ก่อนแล้ว

ในกรณีที่นายทะเบียนตรวจสอบแล้วเห็นว่าถูกต้องและครบถ้วนให้นายทะเบียนรับจดทะเบียนการจัดตั้งพรรคการเมืองและแจ้งเป็นหนังสือให้ผู้ขอจัดตั้งพรรคการเมืองทราบภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับขอจัดตั้งพรรคการเมือง

ในกรณีที่นายทะเบียนตรวจสอบแล้วเห็นว่าคุณสมบัติหรือจำนวนของผู้จัดตั้งพรรคการเมืองหรือนโยบายและข้อบังคับพรรคการเมือง หรือคุณสมบัติของคณะกรรมการบริหารพรรคการเมือง หรือชื่อพรรคการเมือง หรือภาพเครื่องหมายพรรคการเมืองไม่เป็นไปตามวรรคหนึ่ง (๑) (๒) (๔) หรือ (๕) ให้นายทะเบียนสั่งไม่รับจดทะเบียนการจัดตั้งพรรคการเมืองและแจ้งเป็นหนังสือพร้อมทั้งเหตุผลให้ผู้ขอจัดตั้งพรรคการเมืองทราบภายในสามสิบวันนับแต่วันที่นายทะเบียนได้รับคำขอจัดตั้งพรรคการเมือง”

มาตรา ๑๕ “ในกรณีที่นายทะเบียนตรวจสอบแล้วเห็นว่าเอกสารการขอจัดตั้งพรรคการเมืองตามมาตรา ๑๔ (๓) มีรายการไม่ครบถ้วนตามมาตรา ๑๑ หรือมาตรา ๑๓ หรือมีข้อความไม่ชัดเจนหรือบกพร่อง ให้นายทะเบียนแจ้งเป็นหนังสือให้ผู้ขอจัดตั้งพรรคการเมืองทราบภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่นายทะเบียนได้รับคำขอจัดตั้งพรรคการเมือง เพื่อให้ดำเนินการแก้ไขภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่ได้รับหนังสือแจ้งจากนายทะเบียน

เมื่อผู้ขอจัดตั้งพรรคการเมืองได้แก้ไขเอกสารการขอจัดตั้งพรรคการเมืองให้ถูกต้องและครบถ้วนภายในกำหนดเวลาตามวรรคหนึ่งแล้ว ให้นายทะเบียนรับจดทะเบียนการจัดตั้งพรรคการเมืองและแจ้งเป็นหนังสือให้ผู้ขอจัดตั้งพรรคการเมืองทราบภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับเอกสารดังกล่าว

ถ้าผู้ขอจัดตั้งพรรคการเมืองไม่ดำเนินการแก้ไขเอกสารการขอจัดตั้งพรรคการเมืองตามวรรคหนึ่งหรือดำเนินการแก้ไขแล้วแต่ยังไม่ถูกต้อง ให้นายทะเบียนสั่งไม่รับจดทะเบียนการจัดตั้งพรรคการเมืองและให้นายทะเบียนแจ้งเป็นหนังสือพร้อมทั้งเหตุผลให้ผู้ขอจัดตั้งพรรคการเมืองทราบภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่สั่งไม่รับจดทะเบียนการจัดตั้งพรรคการเมือง”

มาตรา ๑๖ “ในกรณีที่นายทะเบียนเห็นว่าชื่อพรรคการเมืองหรือภาพเครื่องหมายพรรคการเมืองตามที่ปรากฏในเอกสารการขอจัดตั้งพรรคการเมืองซ้ำหรือพ้อง หรือมีลักษณะคล้ายคลึงกับชื่อพรรคการเมืองหรือภาพเครื่องหมายพรรคการเมืองของผู้จัดตั้งพรรคการเมืองอื่นที่ได้ยื่นคำขอไว้ในวันเดียวกัน ให้นายทะเบียนดำเนินการ ดังต่อไปนี้

(๑) แจ้งเป็นหนังสือไปยังผู้ขอจัดตั้งพรรคการเมืองที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ทำความเข้าใจว่าผู้ขอจัดตั้งพรรคการเมืองคณะใดจะเป็นผู้มีสิทธิใช้ชื่อพรรคการเมืองหรือภาพเครื่องหมายพรรคการเมืองนั้น

เมื่อได้ตกลงกันเป็นประการใด ให้นายทะเบียนรับจดทะเบียนการจัดตั้งพรรคการเมืองตามที่ได้มีการตกลงกัน การตกลงกันดังกล่าวให้กระทำให้เสร็จสิ้นภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับหนังสือแจ้งจากนายทะเบียน

(๒) ในกรณีที่ผู้ขอจัดตั้งพรรคการเมืองที่เกี่ยวข้องยื่นยันไม่ยอมตกลงกันหรือเมื่อพ้นกำหนดเวลาดังกล่าวใน (๑) แล้วยังตกลงกันไม่ได้ ให้นายทะเบียนพิจารณารับจดทะเบียนการจัดตั้งพรรคการเมืองจากผู้ขอจัดตั้งพรรคการเมืองที่เห็นว่ามิมีสิทธิที่จะใช้ชื่อพรรคการเมืองหรือภาพเครื่องหมายพรรคการเมืองนั้นดีกว่า โดยพิจารณาตามหลักเกณฑ์ดังนี้

(ก) ผู้ขอจัดตั้งพรรคการเมืองคณะใดมีจำนวนผู้จัดตั้งพรรคการเมืองซึ่งเคยได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของการเลือกตั้งทั่วไปครั้งล่าสุดในนามของพรรคการเมืองตามหลักฐานใบสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่เคยใช้ชื่อพรรคการเมืองหรือภาพเครื่องหมายพรรคการเมืองนั้นมากกว่า ผู้ขอจัดตั้งพรรคการเมืองคณะนั้นย่อมมีสิทธิดีกว่า

(ข) ในกรณีที่จำนวนผู้จัดตั้งพรรคการเมืองตาม (ก) มีจำนวนเท่ากัน ผู้ขอจัดตั้งพรรคการเมืองคณะใดมีจำนวนผู้จัดตั้งพรรคการเมืองซึ่งเคยสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของการเลือกตั้งทั่วไปครั้งล่าสุดในนามของพรรคการเมืองตามหลักฐานใบสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่เคยใช้ชื่อพรรคการเมืองหรือภาพเครื่องหมายพรรคการเมืองนั้นมากกว่า ผู้ขอจัดตั้งพรรคการเมืองคณะนั้นย่อมมีสิทธิดีกว่า

(ค) ในกรณีที่จำนวนผู้จัดตั้งพรรคการเมืองตาม (ข) มีจำนวนเท่ากัน ให้นายทะเบียนดำเนินการจับสลากโดยเปิดเผยเพื่อให้ได้ผู้มีสิทธิใช้ชื่อพรรคการเมืองหรือภาพเครื่องหมายพรรคการเมืองนั้น

(๓) ในกรณีที่ชื่อพรรคการเมืองหรือภาพเครื่องหมายพรรคการเมืองนั้นเป็นชื่อหรือภาพเครื่องหมายพรรคการเมืองที่ไม่เคยมีการใช้มาก่อนและตกลงกันไม่ได้ ให้นายทะเบียนดำเนินการจับสลากโดยเปิดเผยเพื่อให้ได้ผู้มีสิทธิใช้ชื่อพรรคการเมืองหรือภาพเครื่องหมายพรรคการเมืองนั้น

ให้นายทะเบียนแจ้งการรับจดทะเบียนการจัดตั้งพรรคการเมืองตาม (๒) และ (๓) เป็นหนังสือไปยังผู้ขอจัดตั้งพรรคการเมืองที่เกี่ยวข้องเพื่อทราบภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่รับจดทะเบียนการจัดตั้งพรรคการเมือง”

มาตรา ๑๗ “ผู้ขอจัดตั้งพรรคการเมืองซึ่งไม่เห็นด้วยกับคำสั่งไม่รับจดทะเบียนการจัดตั้งพรรคการเมืองของนายทะเบียนตามมาตรา ๑๔ หรือมาตรา ๑๕ มิมีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ

เพื่อให้วินิจฉัยชี้ขาดภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับหนังสือแจ้งคำสั่งไม่รับจดทะเบียนการจัดตั้ง
พรรคการเมืองจากนายทะเบียน

เมื่อศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดเป็นประการใดแล้ว ให้นายทะเบียนปฏิบัติให้เป็นไปตามนั้น”

มาตรา ๑๘ “ให้นายทะเบียนจดทะเบียนจัดตั้งพรรคการเมืองในทะเบียนพรรคการเมืองและ
ให้ประกาศการจัดตั้งพรรคการเมืองในราชกิจจานุเบกษา โดยระบุชื่อพรรคการเมือง ภาพเครื่องหมาย
พรรคการเมือง นโยบายพรรคการเมือง ข้อบังคับพรรคการเมือง ชื่อหัวหน้าพรรคการเมือง รองหัวหน้า
พรรคการเมือง เลขานุการพรรคการเมือง รองเลขานุการพรรคการเมือง เற்றுณุกพรรคการเมือง โฆษก
พรรคการเมือง และกรรมการบริหารอื่นของพรรคการเมือง”

มาตรา ๓๓ “เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงนโยบายพรรคการเมือง ข้อบังคับพรรคการเมือง หรือ
รายการตามมาตรา ๑๓ วรรคสอง (๕) ที่จดทะเบียนไว้กับนายทะเบียน หรือรายละเอียดที่แจ้งไว้ในแบบ
ตามมาตรา ๓๐ ให้หัวหน้าพรรคการเมืองแจ้งการเปลี่ยนแปลงนั้นเป็นหนังสือต่อนายทะเบียนภายใน
สามสิบวันนับแต่วันที่ได้มีการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้พิจารณาแก้ไขรายละเอียดดังกล่าว

การเปลี่ยนแปลงตามวรรคหนึ่งจะสมบูรณ์ต่อเมื่อได้รับแจ้งการตอบรับการเปลี่ยนแปลงจาก
นายทะเบียน และให้นำมาตรา ๑๔ และมาตรา ๑๗ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ถ้าหัวหน้าพรรคการเมืองไม่แจ้งการเปลี่ยนแปลงตามวรรคหนึ่งภายในระยะเวลาดังกล่าว
ให้นายทะเบียนมีอำนาจสั่งให้หัวหน้าพรรคการเมืองแจ้งการเปลี่ยนแปลงนั้นภายในระยะเวลาที่กำหนด
การแก้ไขรายการที่ได้ประกาศตามมาตรา ๑๘ ให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา”

ประเด็นที่ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย

ขอให้พิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดโดยอาศัยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐
มาตรา ๒๕ มาตรา ๓๐ มาตรา ๔๗ และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง
พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๑๓ มาตรา ๑๔ มาตรา ๑๕ มาตรา ๑๖ มาตรา ๑๗ มาตรา ๑๘ มาตรา ๓๓
ดังนี้

๑) ให้นายทะเบียนพรรคการเมืองเพิกถอนการตอบรับการเปลี่ยนแปลงและหรือจดทะเบียน
การจัดตั้งและการขึ้นทะเบียนพรรคการเมืองและหรือการประกาศในราชกิจจานุเบกษา ซึ่งการจัดตั้ง
พรรคการเมือง ชื่อพรรคมหาชนให้กับคณะบุคคลซึ่งแจ้งการเปลี่ยนแปลงข้อบังคับพรรคราษฎร
ในรายการชื่อเดิมชื่อพรรคราษฎรเป็นพรรคมหาชน

๒) ให้นายทะเบียนพรรคการเมืองยื่นยันการรับจดทะเบียนการจัดตั้งพรรคการเมืองชื่อ “พรรคมหาชน” ตามที่ผู้ร้องได้ยื่นคำขอจัดตั้งไว้ ให้ปรากฏในทะเบียนพรรคการเมืองและประกาศจัดตั้ง “พรรคมหาชน” ในราชกิจจานุเบกษา ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๑๘ โดยให้ผลเป็นคำขอจัดตั้งพรรคการเมืองตั้งแต่วันที่ ๑๒ กรกฎาคม ๒๕๔๗

ประเด็นการวินิจฉัย

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญจะต้องวินิจฉัยชี้ขาด

เรื่องนี้ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๑๗ ประกอบมาตรา ๑๕ เมื่อได้พิจารณาข้อเท็จจริงและเอกสารประกอบในสำนวนคดีแล้ว เห็นว่า ปัญหาเกิดขึ้นเนื่องจากนายประพันธ์ศักดิ์ กมลเพชร ผู้ได้รับเลือกตั้งเป็นหัวหน้าพรรคมหาชน (ผู้ร้อง) ได้ยื่นคำขอจัดตั้งพรรคมหาชน (ผู้ร้อง) ได้ยื่นคำขอจัดตั้งพรรคมหาชนต่อนายทะเบียนพรรคการเมืองตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๑๓ ในวันเดียวกันกับวันที่พรรคราษฎรยื่นขอเปลี่ยนแปลงชื่อบังคับเพื่อเปลี่ยนชื่อพรรคเป็นพรรคมหาชน ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๓๓ เมื่อนายทะเบียนพรรคการเมืองตรวจสอบตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๑๔ แล้วมีคำสั่งตอบรับการเปลี่ยนชื่อพรรคราษฎรเป็นพรรคมหาชน ส่วนการขอจัดตั้งพรรคมหาชนโดยผู้ร้องนั้น นายทะเบียนพรรคการเมืองได้อาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๑๕ แจ้งให้ผู้ร้องจัดส่งและแก้ไขหลักฐานประกอบการยื่นคำขอจัดตั้งพรรคการเมือง ๑๐ รายการ โดยแจ้งไปด้วยว่า นายทะเบียนได้ตอบรับการเปลี่ยนแปลงชื่อบังคับพรรคราษฎรในรายการชื่อพรรคจากพรรคราษฎรเป็นพรรคมหาชนแล้ว แต่ผู้ร้องไม่ได้แก้ไขชื่อพรรคการเมืองที่ขอจัดตั้งจากพรรคมหาชนให้เป็นชื่ออื่น ทำให้ซ้ำกับชื่อพรรคมหาชนที่ปรากฏอยู่ในทะเบียนพรรคการเมือง นายทะเบียนพรรคการเมือง นายทะเบียนจึงสั่งไม่รับจดทะเบียนจัดตั้งพรรคมหาชน ตามมาตรา ๑๕ วรรคสาม ของกฎหมายฉบับเดียวกัน ซึ่งผู้ร้องไม่เห็นด้วยกับคำสั่งดังกล่าว จึงยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๑๗ จึงมีประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญจะต้องพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดว่า

“การสั่งไม่รับจดทะเบียนการจัดตั้งพรรคมหาชนของนายทะเบียนพรรคการเมือง เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๑๔ และมาตรา ๑๕ หรือไม่”

ข้อพิจารณาและคำวินิจฉัย

พิจารณาแล้ว พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๑๔ เป็นบทบัญญัติที่กำหนดอำนาจหน้าที่และหลักเกณฑ์ในการตรวจสอบและจัดทำคำสั่งของนายทะเบียนพรรคการเมืองว่าจะรับจดทะเบียนการจัดตั้งพรรคการเมืองหรือไม่ โดยกำหนดให้นายทะเบียนตรวจสอบคำขอจัดตั้งพรรคการเมือง จำนวน ๕ รายการ ดังนี้

(๑) ผู้จัดตั้งพรรคการเมืองเป็นผู้มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๘ และมีจำนวนไม่น้อยกว่าสิบห้าคน

(๒) นโยบายและข้อบังคับพรรคการเมืองมีลักษณะไม่ขัดต่อมาตรา ๑๐

(๓) เอกสารการขอจัดตั้งพรรคการเมืองมีรายการครบถ้วนตามมาตรา ๑๑ และมาตรา ๑๓

(๔) คณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองมีคุณสมบัติตามมาตรา ๑๒ และ

(๕) ชื่อพรรคการเมืองและภาพเครื่องหมายพรรคการเมืองไม่ซ้ำหรือพ้องหรือมีลักษณะคล้ายคลึงกับชื่อพรรคการเมืองหรือภาพเครื่องหมายพรรคการเมืองของผู้จัดตั้งพรรคการเมืองอื่นที่ได้ยื่นคำขอไว้ตามมาตรา ๑๓ หรือของพรรคการเมืองอื่นที่นายทะเบียนได้รับจดทะเบียนจัดตั้งพรรคการเมืองไว้ก่อนแล้ว

ทั้งนี้ในการทำคำสั่งรับจดทะเบียนการจัดตั้งพรรคการเมือง นายทะเบียนจะกระทำได้อีกต่อเมื่อนายทะเบียนได้ตรวจสอบแล้วเห็นว่า คำขอจัดตั้งพรรคการเมืองมีความถูกต้องและครบถ้วนทั้ง ๕ รายการข้างต้น โดยต้องแจ้งคำสั่งดังกล่าวเป็นหนังสือให้ผู้ขอจัดตั้งพรรคการเมืองทราบภายใน ๓๐ วันนับแต่วันที่รับคำขอจัดตั้งพรรคการเมือง

ส่วนการสั่งไม่รับจดทะเบียนการจัดตั้งพรรคการเมืองได้กำหนดให้นายทะเบียนพรรคการเมืองดำเนินการตามเงื่อนไขและวิธีการดังนี้

ในกรณีที่มิให้นายทะเบียนตรวจสอบแล้วเห็นว่า คุณสมบัติหรือจำนวนของผู้จัดตั้งพรรคการเมือง หรือนโยบายและข้อบังคับพรรคการเมือง หรือคุณสมบัติของคณะกรรมการบริหารพรรคการเมือง หรือชื่อพรรคการเมือง หรือภาพเครื่องหมายพรรคการเมืองไม่เป็นไปตามวรรคหนึ่ง (๑) (๒) (๔)

หรือ (๕) ให้นายทะเบียนสั่งไม่รับจดทะเบียนการจัดตั้งพรรคการเมืองและแจ้งเป็นหนังสือพร้อมทั้งเหตุผลให้ผู้ขอจัดตั้งพรรคการเมืองทราบภายในสามสิบวันนับแต่วันที่นายทะเบียนได้รับคำขอจัดตั้งพรรคการเมือง

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๑๕ เป็นบทบัญญัติที่ให้อำนาจนายทะเบียนพรรคการเมืองแจ้งให้ผู้ขอจัดตั้งพรรคการเมืองไปแก้ไขเอกสารในคำขอจัดตั้งพรรคการเมืองให้ครบถ้วนถูกต้อง ในกรณีที่นายทะเบียนตรวจสอบแล้วเห็นว่า เอกสารการขอจัดตั้งพรรคการเมืองมีรายการไม่ครบถ้วนตามแบบที่นายทะเบียนกำหนดตามมาตรา ๑๑ หรือมาตรา ๑๓ หรือมีข้อความไม่ชัดเจนหรือบกพร่อง นายทะเบียนต้องแจ้งเป็นหนังสือให้ผู้ขอจัดตั้งพรรคการเมืองทราบภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่นายทะเบียนได้รับคำขอจัดตั้งพรรคการเมือง เพื่อดำเนินการแก้ไขภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่ได้รับหนังสือแจ้งจากนายทะเบียน เมื่อผู้ขอจัดตั้งพรรคการเมืองได้แก้ไขเอกสารการขอจัดตั้งพรรคการเมืองให้ถูกต้องและครบถ้วนภายในกำหนดเวลาแล้ว ให้นายทะเบียนรับจดทะเบียนการจัดตั้งพรรคการเมืองและแจ้งเป็นหนังสือให้ผู้ขอจัดตั้งพรรคการเมืองทราบภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับเอกสารดังกล่าว แต่ถ้าผู้ขอจัดตั้งพรรคการเมืองไม่ดำเนินการแก้ไขเอกสารการขอจัดตั้งพรรคการเมืองหรือดำเนินการแก้ไขแล้วแต่ยังไม่ถูกต้อง ให้นายทะเบียนสั่งไม่รับจดทะเบียนการจัดตั้งพรรคการเมือง และแจ้งเป็นหนังสือพร้อมทั้งเหตุผลให้ผู้ขอจัดตั้งพรรคการเมืองทราบภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่สั่งไม่รับจดทะเบียนการจัดตั้งพรรคการเมือง

ข้อเท็จจริงปรากฏว่า ผู้ร้องได้ยื่นคำขอจัดตั้งพรรคการเมืองในนามพรรคมหาชนต่อนายทะเบียนพรรคการเมือง ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๑๓ ในวันที่ ๑๒ กรกฎาคม ๒๕๔๗ เวลา ๑๑.๓๐ นาฬิกา โดยมีนายปาน พึ่งสุจริต รองเลขาธิการของพรรคการเมืองซึ่งนายทะเบียนพรรคการเมืองได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วในชื่อ “พรรคราษฎร” ได้มายื่นหนังสือแจ้งการเปลี่ยนแปลงข้อบังคับของพรรคราษฎรในรายการ “ชื่อพรรค” โดยเปลี่ยนแปลงชื่อเป็น “พรรคมหาชน” ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๓๓ ในวันที่ ๑๒ กรกฎาคม ๒๕๔๗ เวลา ๐๘.๓๐ นาฬิกา ซึ่งเป็นวันเดียวกัน

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ได้ดำเนินการ ดังนี้

๑) ตรวจสอบเอกสารการแจ้งการเปลี่ยนแปลงของพรรคราษฎรดังกล่าว ปรากฏว่า ครบถ้วนถูกต้องตามที่กฎหมายกำหนด จึงได้มอบให้สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดที่ผู้เข้าร่วมประชุมใหญ่พรรคราษฎรมิภูมิลำเนาอยู่ดำเนินการตรวจสอบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการประชุมใหญ่ครั้งดังกล่าว

๒) ตรวจสอบเอกสารประกอบการขอจัดตั้งพรรคมหาชน ปรากฏว่า

(๑) ขาดรายงานการประชุมจัดตั้งพรรคการเมือง

(๒) ขาดบัญชีแสดงทรัพย์สินและหนี้สินของพรรคการเมือง

(๓) ขาดแผนที่แสดงที่ตั้งของสำนักงานใหญ่พรรคการเมือง

(๔) นโยบายพรรคการเมืองไม่ชัดเจนตามที่กฎหมายกำหนด

(๕) ข้อบังคับพรรคการเมือง ซึ่งต้องกำหนดในที่ประชุมจัดตั้งพรรคการเมืองตามนัย

แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๘ และประกาศคณะกรรมการการเลือกตั้ง เรื่อง หลักเกณฑ์และวิธีการในการประชุมจัดตั้งพรรคการเมือง ลงวันที่ ๑๒ มิถุนายน ๒๕๔๑ มีรายการไม่ครบถ้วนตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๑๑

(๖) บัญชีลงลายมือชื่อของผู้เข้าร่วมประชุมจัดตั้งพรรคการเมือง (แบบ พ.ก. ๑) ไม่มีรายชื่อผู้เข้าร่วมประชุมจัดตั้งพรรคการเมือง จำนวน ๓๐ คน

(๗) ไม่มีบันทึกประวัติผู้จัดตั้งพรรคการเมือง (แบบ พ.ก. ๒) จำนวน ๔ คน

(๘) บัญชีรายชื่อคณะกรรมการบริหารพรรคการเมือง (แบบ พ.ก. ๓) ไม่มีรายชื่อคณะกรรมการบริหารพรรคการเมือง จำนวน ๑๑ คน

(๙) บันทึกประวัติผู้ได้รับเลือกตั้งเป็นกรรมการบริหารพรรคการเมือง (แบบ พ.ก. ๔) ไม่มีรายชื่อกรรมการบริหารพรรค จำนวน ๑ คน และบันทึกตำแหน่งกรรมการไม่ถูกต้อง จำนวน ๓ คน

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งจึงได้เสนอนายทะเบียนพรรคการเมือง เรื่องการเปลี่ยนแปลงชื่อพรรคราษฎรเป็นพรรคมหาชน และการขอจัดตั้งพรรคมหาชนของนายประพันธ์ศักดิ์ กมลเพชร เนื่องจากยื่นขอใช้ชื่อพรรคซ้ำกัน เข้าพิจารณาในที่ประชุมคณะกรรมการด้านกิจการพรรคการเมือง และการออกเสียงประชามติ ซึ่งคณะกรรมการดังกล่าวได้มีการประชุมและพิจารณาเรื่องนี้เมื่อวันที่ ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๔๗ และได้มีมติว่าการขอเปลี่ยนแปลงชื่อพรรคราษฎรเป็นพรรคมหาชน และเปลี่ยนแปลงภาพเครื่องหมายพรรคเป็นการเปลี่ยนแปลงในรายการที่กำหนดในข้อบังคับพรรค จึงเป็นการแจ้งการเปลี่ยนแปลงตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๓๓ ซึ่งเป็นคนละกรณีกับการขอจดทะเบียนจัดตั้งพรรคมหาชนของนายประพันธ์ศักดิ์ กมลเพชร ซึ่งเป็นการดำเนินการตามนัยของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑

มาตรา ๘ ถึงมาตรา ๑๖ จึงพิจารณาว่าเมื่อพรรคราษฎรดำเนินการตามขั้นตอนของข้อบังคับพรรค เกี่ยวกับการจัดประชุมใหญ่ถูกต้อง ลักษณะของข้อบังคับพรรค นโยบายพรรค หรือการเลือกตั้งกรรมการบริหารพรรคไม่ขัดต่อมาตรา ๑๐ และมาตรา ๑๒ เอกสารครบถ้วนสมบูรณ์

ส่วนกรณีแจ้งการจัดตั้งพรรคมหาชนของนายประพันธ์ศักดิ์ กมลเพชร เนื่องจากมีข้อบกพร่อง หลายประการดังกล่าว จึงให้เสนอนายทะเบียนแจ้งให้นายประพันธ์ศักดิ์ กมลเพชร ดำเนินการแก้ไข ภายใน ๗ วัน ตามนัยมาตรา ๑๕ และหากนายทะเบียนตอบรับการเปลี่ยนแปลงข้อบังคับพรรคราษฎร ในรายการชื่อพรรคราษฎร เป็นพรรคมหาชนก็ให้แจ้งไปยังนายประพันธ์ศักดิ์ ฯ และคณะกรรมการ เพื่อพิจารณาเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างอื่นด้วย

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งพิจารณาแล้วเห็นว่า การประชุมใหญ่ของพรรคราษฎร เป็นไปตามข้อบังคับพรรคราษฎร จึงเสนอนายทะเบียนพรรคการเมืองตอบรับการเปลี่ยนแปลงข้อบังคับ พรรคราษฎรในรายการชื่อพรรคเป็นพรรคมหาชน ซึ่งนายทะเบียนพรรคการเมืองได้ตอบรับ การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเมื่อวันที่ ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๔๗ และได้แจ้งสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี เพื่อนำลงประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว พร้อมทั้งได้แจ้งให้นายประพันธ์ศักดิ์ กมลเพชร ผู้ได้รับ เลือกลงตั้งเป็นหัวหน้าพรรคมหาชน จัดส่งเอกสารและแก้ไขเอกสารที่ยังไม่ครบถ้วนถูกต้องตามรายการ ที่กล่าวมาข้างต้น พร้อมทั้งแจ้งไปด้วยว่านายทะเบียนพรรคการเมืองได้ตอบรับการเปลี่ยนแปลง ข้อบังคับพรรคในรายการชื่อพรรคจากพรรคราษฎรเป็นพรรคมหาชนตามนัยของพระราชบัญญัติ ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๓๓ จึงปรากฏชื่อพรรคมหาชน เป็นพรรคการเมืองในทะเบียนพรรคการเมืองแล้ว ต่อมานายประพันธ์ศักดิ์ กมลเพชร ได้แก้ไขเอกสาร และจัดส่งเอกสารให้นายทะเบียนพรรคการเมืองเมื่อวันที่ ๒๘ กรกฎาคม ๒๕๔๗

นายทะเบียนพรรคการเมืองได้ตรวจสอบคำขอและเอกสารหลักฐานประกอบคำขอที่ให้แก้ไข เพิ่มเติมแล้วปรากฏว่า ไม่ได้แก้ไขชื่อพรรคการเมืองจากพรรคมหาชนเป็นชื่อพรรคการเมืองอื่น ทำให้ ชื่อพรรคการเมืองซ้ำกับชื่อพรรคมหาชนที่ปรากฏอยู่ในทะเบียนพรรคการเมืองที่เปลี่ยนชื่อมาจาก พรรคราษฎรซึ่งนายทะเบียนพรรคการเมืองตอบรับการเปลี่ยนแปลงเมื่อวันที่ ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๔๗ และโดยที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๑๔ วรรคหนึ่ง (๕) กำหนดว่า ชื่อพรรคการเมืองและภาพเครื่องหมายพรรคการเมืองไม่ซ้ำ หรือพ้อง หรือมีลักษณะคล้ายคลึงกับชื่อพรรคการเมือง หรือภาพเครื่องหมายพรรคการเมืองของผู้จัดตั้ง

พรรคการเมืองอื่นที่ได้ยื่นคำขอไว้ตามมาตรา ๑๓ หรือของพรรคการเมืองอื่นที่นายทะเบียนได้รับ
จดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมืองไว้ก่อนแล้ว จึงสั่งไม่รับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคมหาชนตามมาตรา ๑๕
วรรคสาม ของกฎหมายฉบับเดียวกัน

พิจารณาแล้ว เห็นว่า พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑
มาตรา ๑๑ (๑) บัญญัติให้ “ชื่อพรรคการเมือง” เป็นรายการที่ต้องมีอยู่ในข้อบังคับพรรคการเมือง
และมาตรา ๓๓ วรรคหนึ่งและวรรคสอง บัญญัติไว้ว่า “เมื่อมีการเปลี่ยนแปลง...ข้อบังคับพรรคการเมือง...
ให้หัวหน้าพรรคการเมืองแจ้งการเปลี่ยนแปลงนั้นเป็นหนังสือต่อนายทะเบียนภายในสามสิบวันนับแต่วันที่
ได้มีการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้พิจารณาแก้ไขรายละเอียดดังกล่าว

การเปลี่ยนแปลงตามวรรคหนึ่งจะสมบูรณ์ต่อเมื่อได้รับแจ้งการตอบรับการเปลี่ยนแปลงจาก
นายทะเบียน และให้นำมาตรา ๑๔ และมาตรา ๑๗ มาใช้บังคับโดยอนุโลม”

การที่พรรคราษฎรแจ้งการเปลี่ยนแปลงข้อบังคับพรรคในรายชื่อพรรคโดยเปลี่ยนจากพรรคราษฎร
เป็นพรรคมหาชน และนายทะเบียนได้ดำเนินการตรวจสอบแล้วว่า เอกสารแจ้งเปลี่ยนแปลงข้อบังคับ
พรรคของพรรคราษฎรครบถ้วนถูกต้องตามที่กฎหมายกำหนด และการประชุมใหญ่ของพรรคราษฎร
เพื่อการเปลี่ยนแปลงข้อบังคับพรรคเป็นไปตามข้อบังคับพรรคราษฎร กล่าวคือ มีองค์ประชุมครบถ้วน
การเชิญประชุมและการเรียกประชุมถูกต้องก่อนที่จะมีคำสั่งตอบรับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว แม้ว่า
ผู้ร้องจะยื่นคำขอจัดตั้งพรรคมหาชนในวันเดียวกันกับพรรคราษฎรแจ้งขอเปลี่ยนแปลงข้อบังคับพรรค
โดยเปลี่ยนชื่อพรรคราษฎรเป็นพรรคมหาชน ซึ่งเป็นชื่อที่ซ้ำกันก็ตาม แต่เนื่องจากไม่ใช่กรณีตาม
พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๑๖ ซึ่งเป็นบทบัญญัติ
ที่กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการให้นายทะเบียนพรรคการเมืองต้องดำเนินการในกรณีที่มีผู้ขอจัดตั้ง
พรรคการเมืองในวันเดียวกันหลายพรรค โดยมีชื่อพรรคการเมืองหรือภาพเครื่องหมายพรรคการเมือง
ซ้ำหรือพ้องหรือมีลักษณะคล้ายคลึงกัน ซึ่งนายทะเบียนจะต้องแจ้งเป็นหนังสือไปยังผู้ขอจัดตั้ง
พรรคการเมืองที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ทำความเข้าใจว่าผู้จัดตั้งพรรคการเมืองคนใดจะเป็นผู้มีสิทธิ
ใช้ชื่อพรรคการเมืองหรือภาพเครื่องหมายพรรคการเมืองนั้น การตอบรับการเปลี่ยนแปลงข้อบังคับ
พรรคราษฎรในรายการชื่อพรรคดังกล่าว จึงเป็นการดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบ
รัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๓๓

สำหรับการจัดตั้งพรรคมหาชนซึ่งผู้ร้องได้ยื่นขอจัดตั้งไว้ นั้น นายทะเบียนพรรคการเมือง ได้ดำเนินการตรวจสอบเอกสารการขอจัดตั้งพรรคมหาชน ซึ่งเป็นการดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๑๔ วรรคหนึ่ง เมื่อตรวจพบว่า เอกสารการขอจัดตั้งพรรคการเมืองตามมาตรา ๑๔ (๓) มีข้อบกพร่องไม่ถูกต้อง และครบถ้วนตามที่กฎหมายกำหนดไว้หลายรายการ ได้แจ้งให้ผู้ขอจัดตั้งพรรคมหาชนแก้ไขเอกสารในคำขอจัดตั้งพรรคการเมืองให้ครบถ้วนถูกต้องภายใน ๗ วัน ซึ่งเป็นการดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๑๕ วรรคหนึ่ง เมื่อผู้ร้องได้แก้ไขแล้ว นายทะเบียนพรรคการเมืองได้ตรวจสอบคำขอและเอกสารหลักฐานประกอบคำขอที่ให้แก้ไขเพิ่มเติมแล้วปรากฏว่า ไม่ได้แก้ไขชื่อพรรคการเมืองจากพรรคมหาชนเป็นชื่อพรรคการเมืองอื่น ทำให้ชื่อพรรคการเมืองซ้ำกับชื่อพรรคมหาชนที่ปรากฏอยู่ในทะเบียนพรรคการเมืองที่เปลี่ยนชื่อมาจากพรรคราษฎร จึงสั่งไม่รับจดทะเบียนการจัดตั้งพรรคมหาชนซึ่งเป็นการดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรา ๑๕ วรรคสาม ประกอบกับมาตรา ๑๔ วรรคหนึ่ง (๕) ดังนั้นคำสั่งไม่รับจดทะเบียนการจัดตั้งพรรคมหาชนของนายทะเบียนพรรคการเมืองจึงเป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๑๔ และมาตรา ๑๕ แล้ว ส่วนประเด็นอื่นไม่จำเป็นต้องวินิจฉัย

ด้วยเหตุผลดังกล่าว จึงวินิจฉัยชี้ขาดให้ยกคำร้อง

นายพัน จันทรปาน

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ